

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen i Sorø Akademis Skole

i Juni og Juli 1878.

Dansk Skolemuseum
Gl. Kongevej 15
Kjøbenhavn V.

- Indhold:
1. Nogle Aktstykker og Uddrag af Breve vedrørende Johan v. Bülow til Sanderumgaard, meddelte af Overlærer J. H. Bang.
 2. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten. Af Rektor, Prof. Dr. Tregder.

Sorø.

Trykt hos F. Häuser.

Statens pædagogiske Studiesamling

København 1878

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen i Sorø Akademis Skole

i Juni og Juli 1878.

- Indhold:
1. Nogle Aktstykker og Uddrag af Breve vedrørende Johan v. Bülow til Sanderumgaard, meddelte af Overlærer J. H. Bang.
 2. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten. Af Rektor, Prof. Dr. Tregder.
-

Sorø.

Trykt hos F. Häuser.

Nogle Aktstykker og Uddrag af Breve

vedrørende

Johan v. Bülow til Sanderumgaard,

meddelte

af

J. H. Bang.

I de 2 foregaaende Aars Programmer har jeg meddelt udvalgte Breve af L. Smith, hvoraf der endnu er en Del tilbage, men da jeg frygter for, at de fleste have fundet dem lidet interessante, nogle vel endog kjedsommelige, agter jeg ikke at vedblive dermed, med mindre jeg bliver opfordret dertil; derimod meddeler jeg denne Gang nogle Aktstykker og Uddrag af Breve vedrørende Johan v. Bülow's Historie, som jeg haaber vil finde velvilligere Læsere.

Afskrift af *Johan v. Bülow*s til Ordens Historiografens Afbenyttelse indsendte Levnetsløb.

Ifølge Hs. Kgl. Majestæts allerhøieste Befaling tilkjendegivet mig af Hs. Excellence Hr. Greve *Mollke*, Ridder af Elephanten som Ordens Kantsler om til Ordens Historiographens Afbenyttelse at indsende en kort Optegnelse af mit hidtilværende Levnetsløbs vigtigste Begivenheder, indsendes allerunderdanigst Efterstaaende:

Jeg er født til Verden den 29. Juli 1751 i Nyborg, hvor min Fader Major *Christian Wind Bülow* var Vice-Commandant. Min Moder var *Wibekke Magdalene Brockenhuus-Löwenhjelm*. Mine Forældre døde begge i en ung Alder 1753, efterladende sig en talrig uforsørget Borneflokk, hvoraf jeg var det næstsidste Barn, da den yngste Søn blev begravet med min Moder, som kun 2 Maaneder overlevede min Fader. Jeg kom strax efter dette Dødsfald noget over 1 Aar gammel i Huset hos min Onkel, Herr. *J. Lehn*, Herre til Hvidkilde, som var gift med min Moster *Ed. Margr. Brockenhuus-Löwenhjelm*. Hos disse mine værdige og kjære Pleieførelde blev jeg optaget og opdraget i Barns Sted, da de selv ingen Børn havde, til begges Død. *) Den 30te Juli 1766 **) blev jeg ansat som Cornet i Armeen; den 27. Septb. s. A. døde min Onkel og Pleiefader; den 13de Decbr. 1767 ***) blev jeg *reformé Seccondlieutenant* ved det Fyenske Dragon Regimente, som garnisonerede i Odense, med *anciennité* fra 16. October 1763. Min anden Moder døde i Odense d. 19. Juli 1767.

*) J. Lehn † 27/9 1760.

**) Maa være 1760.

***) Maa være 1766.

Disse gode Pleleforældre efterlode mig i Arv 3400 Rd., som var Alt, hvad jeg nu havde for det første at bygge paa til Underholdning for Fremtiden. Hidtil havde jeg under Huslærere, der underviste mig i Christendom, Historie, Geographie og Latin, og 10 Timelærere, som informerede mig i Mathematik, Fransk, Tydsk og Philosophie, Skrivning og Regning, Dands, Fægning, Tegning, Riden, Claverspil og Fløitespil, gjort den Fremgang, som ikke gjorde min Alder og Stilling Vanære. Sidst i Aaret 1767, mig selv overladt, reiste *) jeg til Kjøbenhavn for at fortsætte saa mange af de begyndte Kunster og Legemsøvelser, som min Pung vilde tillade. Den 9. April 1768 gik jeg som Academist til Sorø og valgte det Symbolum: *virtus intemeratis fulget honoribus*; den 17. Decbr. s. A. tog jeg offentlig Examen i den danske og flere Staters Forfatninger under Herr Professor *A. Schytte*; den 25. Januar 1769 blev jeg ansat som virkelig *Secondlieutenant* ved den Kongl. Livvagt, og maatte strax forføie mig til Corpset for at passe min Tjeneste; men efter nogle Maaneders Forløb havde jeg den Lykke, at alle de Herrer *Subalterne* Officerer ved Livvagten vare enige i at tilbyde at ville gjøre min Tjeneste for at jeg kunde fuldende min academiske 3aarige Løbebane paa Sorø, hvilken Artighed jeg ofte tænker paa med skyldig Erkjendtlighed. Den 5te Mai 1769 tog jeg offentlig Examen i alle Mathematikkens Dele under min Velynder og Ven Hr. Professor *J. Wöldike*, og den 1ste August 1770 i *Jus naturæ* og *Philosophien* under Professor *J. Erichsen*. Foruden det at jeg profiterede af alle offentlige *Collegier* og *Exercitier*, horte jeg et privat *Collegium* over Mekaniken hos bemeldte Professor *Wöldike* og hos Repetenten, min Ven, Herr. *L. Kongslæw* over *Nollets experimental Physik* og over de skønne Videnskaber efter *Batteux*. Privat Undervisning havde jeg i Tegning og i Musik paa Fløite og Violoncello. Den 29. Januar 1771 faldt det i min Lod at holde en offentlig

*) 8. Nov. 1767.

Tale i Anledning af Dagens Høitid paa Fransk, hvis forekrevne *Thema: le luxe pernicieux pour les Etats en general, pernicieux principalement pour celui de Danemark*. Jeg selv havde saare liden Del i denne Tales Udarbeidning*), men min Ven Hr. *Kongslew* desto mere. Efter at have tilbragt 3 af de lykkeligste Aar i mit Liv paa Sorø, forlod jeg, med det hæderligste *Testimonium publicum* det mig saa kjære og uforglemmelige Sted den 19 Marts**) 1771 — hvor mig var beviist saare megen Yndest, Godhed og Venskab af den værdige Overhofmester Herr Geheimeraad *Reitzenstein*, de Herrer *Professorer* og samtlige Herrer *Academister* — for at begive mig til Hovedstaden, hvor jeg strax tiltraadte min Tjeneste ved Livvagten. I Kjøbenhavn vedblev jeg at dyrke og udvide mine Kundskaber, saavidt min ringe Formue det tillod. *Mathematik* og *Tactik*, som nærmest hørende til min ventede Bestemmelse som Kriger bleve ikke tilsidesatte, men desuden hørte jeg i 2 Aar *Collegium* over *Experimental Physik* hos *Professor Schlegel*, desuden havde jeg privat Underviisning i Riden, Fægtning, Dands, Tegning, Fransk, paa Fløite og Claveer. Den 23de Decbr 1771 afgik Livvagten, da dens 5 *Compagnier* bleve indlemmede ved lige saa mange *Regimenter*. *Liv Compagniet*, hvorved jeg stod — dets Lod faldt ved det *holsteenske Regiment****), indtil en ny Livvagt d 17 Januar 1772 igjen blev oprettet, da jeg kom i mit forrige Nummer igjen †). I August s. A. blev jeg virkelig *Premier-Lieutenant* i samme *Compagnie*. Den 7 Octbr 1773 blev jeg, uventet og uden at have søgt

*) *Kongslew* udarbeidede den paa Dansk og Almer rettede det franske.

**) Mai?

***) som laa i Jylland, men til det kom til at ligge i Kbh. blev *Bülow* ansat i Kongens Regiment, som laa i Kbh., dog uden at gjøre Tjeneste.

†) Da *Bülow* var den eneste i Corpset, som havde endnu sin fulde Mundering, bragte han Fanerne til Corpsets Chef, Oberst Baron *Haxthausen* og havde den første Vagt paa Slottet.

det, allernaadigst udnævnt til anden *Kammerjunker* hos Hs. Kongl Høihed *Kronprindsen* — hvis Hofstat blev indrettet — med 800 Rd. Gage. Nu begyndte jeg under Hr. *L. Nørregaards* Veiledning at læse til latinsk juridisk *Examen* og var ikke langt fra at opnaae Hensigten, da jeg maatte lade det beroe formedelst det, at jeg den 16 November 1775 — ligeledes uventet — blev udnævnt til første *Kammerjunker*. 1779. d. 14 Juli fik jeg Kammerherrenøglen i Lommen med Anciennitet fra 11 April 1776. Den 29 Januar 1784 Medlem af det *Kjøbenhavnske Skydeselskab*. I den Tid, jeg var Kammerjunker lagde jeg mig efter det engelske og italienske Sprog og flere Videnskaber osv. Den 4 April 1784 blev jeg udnævnt til *Marschal* hos Landets Haab, daværende Hs. Kgl. Høihed *Kronprindsen* og samme Dag anlagde Nøglen. Den 10 April s. A. Æres Medlem i Maler Academiet. Den 9 Mai derefter Ridder af Dannebrogen, og tog det Symbolum: *respice finem*. Ordens Gebyrene maatte jeg vel betale, men fra nogen Tid derefter (fik jeg) et naadigst Tillæg af 400 Rd, som [jeg] nogle Aar derpaa, da jeg ei behøvede det længere paa underdanigst Ansøgning faldt tilbage til Hs. Kgl. Høiheds Kasse. Den 1 Novbr Æres Medlem af det *Norske* Videnskabers Selskab og den 20 Novbr af det *heraldiske* Selskab. Den 26 Januar 1785 forlovede jeg mig med Frøken *Else Marie Hoppe*, en Datter af *Conferentsraad Hoppe*. Den 21 Mai s. A. stod mit Bryllup hos min uforglemmelige Velynder Hr. Geheimeraad *Stampe*. Den 15 Juli 1786 blev jeg ved min elskelige Kone glad Fader til en Datter, som fik de Navne *Juliane Frederikke Augusta*. Den 9 Novbr 1787 *Commandeur* af den Kgl. *Svenske Nordstjerneorden* *). I samme Aar blev (jeg) valgt til Æres Medlem af det *nordiske* Selskab i *London*. Den 26 Januar 1788 Æres Medlem af Kunstacademiet i *Berlin*. Den 29 Septbr 1788 stod jeg ved min Herre og

*) Diplomet forandrede Kongen (Gustav III) med egen Haand saaledes, at det ikke kom i Collision med de Pligter, som han skyldte sit Fædreneland.

Kronprindses Side i Affairen mellem de Danske og svenske Tropper ved Övistrumbro i Sverig.

Her maa det tillades mig, skjøndt den foreskrevne Korthed, som et Bidrag til Menneskehedens Historie at anføre kun 2 Begivenheder, overladende Dom derover til Læseren. Iblandt en Deel Emner, som Hs. Kgl. Høihed *Kronprindsen* lod male af den danske Historie, var og Affairen ved Övistrumbro. Maleren indgav til dette, som til alle de øvrige et Udkast, paa hvilket Hs. Kgl. Høihed *Kronprindsen* stod malet, og jeg ved hans Side. Noget derfra stod Hs. Durchl. Prinds *Carl* af *Hessen*, som med en Kikkert skuede ned paa den svenske Leir o. s. v. Udkastet var udført med historisk Rigtighed og blev saaledes af *Kronprindsen* approberet, og derefter udført i et større Maleri. Nogen Tid efter jeg havde faaet min Afsked fra Hoffet, forsvandt min Person af Maleriet, og paa det Sted, hvor jeg stod, blev malet efter Sigende Hs. Durchl. Prinds *Carl*. Ligeledes gik det mit Portrait, som jeg efter Kunst-academiets Forlangende havde, som dets Æres Medlem, givet til Akademiet, og som var ophængt i dets Salon blandt de andre Æres Medlemmers Billeder. Kort efter min Afgang blev det nedtaget fra sin Plads og ei ophængt for det naadigst blev befalet af Hs. Kgl. Høihed *Kronprindsen*, som savnede det paa sit rette Sted.

(Denne Anecdote, der gjør Professor *Rydes* *) og flere Vedkommendes Tænkemaade ingen Ære har jeg udeladt.)

I den Tid det danske Hovedquarteer laae i *Udevalla* sysselsatte jeg mig i nogle ledige Timer med at oversætte af Dansk paa Fransk en Prædiken, holdet af Professor *L. Smith* for de Kongelige Herskaber paa *Frederiksberg* den 14 Søndag efter Trinitatis s. A. Texten var: *comment la Pensée de la mort doit exciter un Chretien a une activité salutaire et constante pendant cette vie.* Denne lille Tale blev siden trykt. Den 31 Juli 1790 blev jeg i Anledning af Hs. Kgl. Høihed *Kronprindsens* Formæling

*) Anton Christoph Røde, Medlem af Konstakademiet.

allernaadigst udnævnt til *Geheimeraad* og benaadet af min inderlig elskede Herre med en riig *Souvenir*, hvorpaa var Høistsammes Portrait paa den ene Side, og *Souvenir d'amitié et d'estime* paa den anden Side, samt en *brillant* Ring med den kjære Herres kronede *Chiffre*. Den 30 Martz 1791 fik jeg Opsyn over Kunstammeret. Den 15 April 1791 første Directeur i Naturhistorie Selskabet. Samme Aar blev mig overdraget at besørge Ordens Secretariatet. Den 30 Novbr 1792 virkelig Ordens Secretair, men uden Indkomst for mig, da den blev anvendt til anden Brug.

Ordens Secretariatets Indkomst den korte Tid jeg var det, beløb sig til 2000 Rd, som jeg underdanigst afleverede til Kronprindsen ved min Afgang. Den 2 Februar 1793 blev jeg bedrøvet ved mit eneste Barns Død. Den 4 Juni næst efter fik jeg min Afsked — ogsaa det uventet — fra alle mine *Charges*. I min Afsked blev jeg tilkjendegivet Hs M Kongens særdeles Velbehag med min lange og troe Tjeneste. Pension fik jeg ikke, attraaede jeg ikke, ansøgte ikke heller, men kunde have havt. Den 14 Juni ankom jeg til *Sanderumgaard*, som min gode Genius havde ladet mig købe Aaret for, og som nu var udseet til min *Lethe-Flod* og Alders Hvilested. Under den 16 Septbr 1808 fik *Geheimeconferentsraads* Bestalling med Rang Nr. 10 i første Klasse, som jeg betalte og under 21 Mai 1811 — en særdeles mærkelig Dag for mig 18 Aar tilforn — modtog jeg en allernaadigst Bestalling — udfærdiget aldeles gratis paa at have Rang med Nr. 8 i første Klasse, hvilken allerhøieste Naade var mig saare behagelig, ikke alene som et kjært og umiskjendeligt Beviis paa min Konges allernaadigste Erindring, men endog i Henseende til mine Medborgeres Omdømme.

I den Tid jeg har beboet dette Sted, har jeg gjort Alt hvad der stod i min Magt for at gjøre Godsets Bønder lykkelige. Hele Godset har jeg paa min Bekostning udskiftet, Gaarde og Huse har jeg udflyttet og opbygget — Skovene har jeg fredet, mange 1000 Træer plantet og

opelsket i samme, mange 100 Favne Steengjærder og flere 1000 Favne Jordvolde sat og beplantet, nye Veie anlagt o. s. v. Har jeg i øvrigt udrettet noget godt i mine Dage, da var det Pligt og min Lyst. Intet Menneske har jeg villet skade, paa Uegennyttighed har jeg aflagt Prøve ved alle Leiligheder — Min Vandel har været ustraffelig, og min Hensigt reen, det Vidnesbyrd giver min Samvittighed mig. Nu lever jeg lykkelig og tilfreds paa mit *Sanderumgaard* i hvis Hauge jeg graver selv den Grav, hvori jeg venter snart at lægges, og hvor jeg med min kjære Kone haaber at hvile mine trætte Been, naar det behager Gud at kalde mig til et bedre Liv. Paa mit Livs hensvundne Løbebane har jeg vel prøvet meget, men Haab og Tillid og en god Samvittighed har givet Haab og Styrke til at bære det. Nu trøstes jeg daglig ved Tanken: at Alt tjener dem til Gode, som frygte og elske Gud.

Sanderumgaard d. 15 Juni 1811.

Bülw.

Anmærkning, ikke for Historiographen, men for andre Læsere. Jeg sagde „at kunne have havt Pension“. Førend den 14 April 1784 blev mig af Geheime Stats Secretær *Guldberg* tilbudet i Kongens Navn en Kongelig skriftlig Forskrivning om at faae 2000 Rd. i Pension, naar jeg gik af fra Kronprindsen; men jeg frabad mig denne Naade, hvortil jeg havde adskillige Aarsager, hvormeget mere, end det jeg fik, kunde jeg ikke have havt!

Bülows Ansøgning om Pension 1822

Allernaadigste Konge!

Som min Sorg var inderlig og stor, da Rygtet om Deres Majestæts Sygdom udbredte sig her i Landet, saa er nu min Glæde det, nu da jeg veed — og kan takke Gud for — at De befinder Dem saa vel, at der intet er at befrygte for Deres dyrebare Liv. Gud være lovet der sparede det! Han lade Dem leve, og lykkelig leve, endnu i mange Aar! Mange Bønner bleve opsendte til Himlen for Deres Helbredelse af Deres tro og hengivne Undersaatte.

Aldrig skal jeg aflade at bede for Deres Majestæts Lykke, Hæder og Velgaaende, saalænge jeg er til, og det vil blive min sidste Tanke, naar min Aand forlader denne Jord.

Allernaadigste Konge! Nu, vover jeg, uden Tilbageholdenhed, at aabne Alt, hvad der ligger mig saa tungt paa Hjertet, for Deres Majestæt — Dog skulde jeg vel frygte for at tage min Tilflugt til den Konge, til den Landets Fader, som saa gjerne lindrer enhver af sine Undersaatters — sine Børns — Trang, hvor det er muligt! Nei! jeg vil tage min Tilflugt til Dem, allernaadigste Herre og til Dem Selv alene, forvissat om, at Deres Majestæt vil gjerne hjælpe og redde.

Længe har jeg af Undseelse holdt mig tilbage fra at bebyrde Deres Majestæt med Bønner — jeg veed jo, hvor mange der behøve Hjelp; hvor mange De hjælper — men nu nødes jeg til at blande mig i de Ansøgendes Tal. I 29 Aar har jeg ikke alene ikke behovet at være mit Fædreland til Byrde, men endog gjort Alt hvad der stod i min Magt for at vise mig som dets nyttige Borger. Mere end 41,000 Rd. har jeg siden dette Aarhundredes Begyndelse, ved god Huusholdning og Sparsommelighed, ydet alene til dets Oplysnings Fremme*), foruden andre Offre for det Almindelige, for Slægt og Venner. Men Uheld, som jeg ikke kunde forudsee, har nu sat mig, da jeg snart er 71 Aar, saaledes tilbage, at jeg maa tage min Tilflugt til fremmed Hjelp, og hvem kunde jeg da vel søge den Hjelp hos uden hos Deres Majestæt, min allernaadigste Konge? Det er sandt, at jeg har en kostbar Bogsamling, den kunde jeg vel sælge. Jeg har været nær ved at gribe dertil. Men blev den nu solgt i denne Tid, da blev den ikke betalt med den sjette Deel af dens Værd, jeg har desuden tiltænkt den til en offentlig Stiftelse —

*) Exempelvis nævner Bülow nogle Summer: Rask 3,000, Schouw 1,600, Lemming 2,500, Bredsdorff 1,600, Clausen 1,600, Molbech 800, Fi. Magnussen 4,000, Thorkelin 1,600 Rd., Bagge, Saabye, Bendz, Schiørring, Güntelberg, Holst m. fl. Manuskr. 46, h.

ved et Gavebrev*), som ligger hos mig — efter min Død, og den har været mig til Trøst i mange ublide Timer, og kunde være det fremdeles i den korte Tid, jeg endnu kan leve i. En lille Mynt og Materiesamling har jeg, som jeg, i hvor tungt det vilde falde mig, maatte skille mig ved, hvis min Bøn om en allernaadigst Pension, som jeg allerunderdanigst beder om, af Deres Majestæts Naade ikke bliver mig allernaadigst bevilget. Gud veed, at den Bøn falder mig tung at udsige, da jeg saa nødig vilde, for min øvrige korte Levetid være mit Fædreneland til Byrde og misbruge Deres Majestæts Naade. Men jeg bør, endog for min Kones Vel, som jeg i saa mange Henseender skylder det, gribe til dette Middel, det jeg med de smerteligste Følelser har gjort.

Jeg har ovenfor nævnet, hvad jeg med saa megen sand Glæde har ydet til Oplysnings Fremme fra dette Aarhundredes Begyndelse, uden at nævne det som jeg i 7 Aar forud har udgivet i samme Hensigt; thi jeg har ikke optegnet det, men begyndte først dermed, da ublide Rygter bleve mig bekendte, som at jeg var formeget paaholden, denne uforskyldte Beskyldning vilde jeg ikke tage med mig i Graven, og derfor nøiagtig, efter den Tid, har optegnet disse Udgifter for at kunne fratægge mig den, hvis det behøvedes. Man har troet, fordi jeg levede tarvelig i alle Henseender, hvad min Person angaaer, at jeg var gjerrig. Menneskene ere ikke anderledes, og jeg tilgiver dem den Uret, de har gjort mig, da min Samvittighed aldeles frikjender mig for al Egennyttighed, og da ingen bedre kan bedømme mig i den Henseende end Deres Majestæt Selv.

I de sidste 4 Aar har jeg indskrænket mig endnu mere, ja saameget at jeg ikke veed, hvorledes jeg kunde gjøre det endnu mere. Jeg har en betydelig Gjæld, som jeg vel ganske kunde have undgaaet, hvis jeg ikke efter en ulykkelig Slægtninges Anmodning havde laant ham

*) Gavebrev til Sorø Akademi. Selmers Acad. Tidsskrift 1, 525.

betydelige Summer, da jeg troede han var riig, og at han, efter hans Sigende, vilde bruge dem til nyttige Indretninger. Jeg havde tiltænkt ham *Sanderumgaard* efter min Død, paa Viikaar, blandt andre, at betale min Gjæld, og da kunde jeg være ham behjælpelig til at udføre hans gode Hensigter, uden at tabe selv det mindste derved. Jeg har siden givet betydelige Fordringer efter, for ikke at gjøre ham endnu mere ulykkelig, end han allerede selv havde gjort sig. Men, ak! hvorledes kunde jeg forudsee, hvad der siden hendte. Jeg har desværre endnu flere Familie Byrder, som falde mig meget tunge at bære. Jeg kunde endnu anføre meget mere til Undskyldning for min Bøn, men, allernaadigste Konge! har jeg ikke allerede sagt alt formeget, for ikke endnu mere at misbruge Deres Majestæts Overbærenhed? Den vil jeg nu forlade mig paa. Ikke vil Deres Majestæts hoie Hjerte tillade Dem at tage denne Skrivelses Vidtloftighed, min Aabenhjertighed og min allerunderdanigste Bøn unaadig op. Med den Forvisning vil jeg trøste mig. Deres Majestæt vil ikke kaste Unaade paa mig for min Paatrængenhed. De vil gjerne hjælpe den, som under alle blide og ublide Omstændigheder, til sit sidste Øieblik vil bede Gud om at velsigne Dem og bevare Dem for Landet endnu i mange Aar.

I dybeste Underdanighed henlever jeg

Allernaadigste Konge

Deres Majestæts

allerunderdanigste og altid

tro hengivne gamle Tjener

Sanderumgaard 1ste Mai 1822. *Bilow.*

Paa Finantsminister *Møstings* Indstilling, at ham maatte tilstaaes 2400 Rd. Sølv om Aaret, resolverede Hs. M Kongen 18 Mai 1822 at ham tilstaaes 2000 Rd. Sølv aarlig fra 1 April 1822 at regne.

Det følgende Brudstykke af *Bilows* Optegnelser har Conferentsraad *Ingemann* givet mig. Selv havde han

faaet det af Biskop *Fogtman*, som havde fundet det i et Stervbo i Aalborg.

Noget om min Afgang fra Koffet 1793

(Forkortet efter Forfatterens Haandskrift).

Alt i nogen Tid mærkede jeg hos Kronprindsen mere Kulde og Tilbageholdenhed imod mig, end sædvanligt. Saa ubehageligt det i visse Øieblikke var for mig, saa trøstede jeg mig dog ved min Samvittigheds Vidnesbyrd. Jeg vidste meget vel, at jeg havde Efterstræbere. Jeg kunde ikke andet, end have dem, paa den Post, jeg var. Mange af mine Venner advarede mig ofte nok, at jeg maatte vogte mig for deres Rænker. Jeg svarede, at jeg kjendte meget vel min slibrige Stilling, men Contraminer vilde jeg ikke gjøre. Det første, der gav mig Anledning til at troe, at Kronprindsen miskjendte mig var, da Arveprindsen vilde reise til Mecklenburg og paa Veien derhen aflægge et Besøg hos Geheimeraad *Guldberg* i Aarhus. Da Kronprindsen en Eftermiddag, da jeg sad hos ham i Cabinettet, og forelæste Noget, paa een Gang med en usædvanlig snar og betydende Mine sagde: „Nu da min Onkel reiser til Aarhus, kan De faae sikker Leilighed til at sende Brev med til *Guldberg*.“ Jeg blev forundret og svarede: Mine Breve kan sendes med hvilken Leilighed det skal være til *Guldberg*, da jeg aldrig skriver andet til ham, end hvad Enhver maa læse, og det skal gjøre mig ondt om Deres Kgl. H. troer Andet. „Det har jeg heller ikke sagt“ svarede han; men hans Mine viste det Modsatte. Brevvexlingen med *Guldberg* var aldeles uskyldig. Den fandt Sted *) et Par Gange om Aaret og meest ved Nytaar. Niddinger kunne derfor alene have vakt den Mistanke hos Kronprindsen, som om jeg var nedrig nok til at intrigue med Dronningen, Arveprindsen og *Guldberg* mod Kronprindsen, min Herre.

En Dispute imellem Kronprindsen og Arveprindsen, som *Bernstorff* fortalte mig paa samme Tid at være

*) fra Bülow's Side.

forefalden, og hvorved den sidste erindrede Kronprindsen om, „at han ikke maatte glemme at Kongen var hans Fader“ kan maaske have lagt Tønder til en ugrundet Mistanke mod mig.

(At Prindsen af *Augustenborg* og Pr. *Carl* af *Hessen* vare *Bülows* Uvenner siges vel ikke *expressis verbis* i Haandskriftet, men lader sig dog formode af følgende Yttring.)

Nogen Tid i for(veien) advarede en vis Officier mig, at Pr. *Carl* havde sagt til ham, „at han ei skulde henvende sig til mig, da jeg snart kom bort.“ Saaledes kunde en Frimurer, endog af de høieste Classer handle mod Frimurer □ — :: og da Pr. *Carl* paa den Tid reiste fra *Kjøbenhavn* fortalte hans altbetroede Kammerjunker *Schmalhausen* *) underveis, at jeg havde faaet min Afsked, for at være indviklet i Sagen med *Bra bandt* og *Holm*. Hovedmanden, som af Hævnjerrighed lod sig bruge til at gøre mig mistænkt hos Kronprindsen var visselig *Bodendick*, Kammertjener og Livchirurg, der havde kastet et uforsonligt Had paa mig, fordi jeg paa den norske Reise 1788 ikke kunde lade ham spise med ved Marskalls Taffelet. Uagtet baade *Reventlou* og *Ahlefeldt* fandt denne Begjæring hoist upassende af en Maud, der nylig havde raget Skjæg og børstet Stovler, sagde jeg dog *Bodendick*, at jeg vilde referere Sagen for Kronprindsen, men denne svarede: „I hvad bilder den Nar sig ind. Har han ikke Kostpenge, og spiser desuden frit med *Smalhausen* **). Siig ham at der bliver Intet af.“ *Bodendick* var endnu i mit Kammer og uagtet jeg bragte ham Svaret paa bedste Maade, blev han dog meget opbragt derover. For at tilfredsstille ham gjorde jeg den Forandring, da vi kom til *Tronhjem*, at der intet Marskalls Taffel blev, og at fornemme Personer spiste med Kronprindsen, medens

*) findes ikke under det Navn i Statskalenderen blandt Kammerjunckerne: maa være Kammertjener *Smalhaus*, der 1790 fik en Daase til 200 Rd i Foræring af Kronprindsen.

**) saaledes skrevet i Haandskriftet.

jeg alene ved et andet Bord, hvortil *Bodendick* og blev antagen. Kronprindsen kaldte det Svaghed af mig og misbilligede det, men da han ikke udtrykkelig befoel nogen Forandring, forblev det derved. En nye Anledning til *Bodendicks* Had til mig var, at Kronprindsen paa sin anden norske Reise samme Sommer ikke vilde have *Bodendick* med, uagtet jeg udbad mig dette af ham som en Naade. Han svarede ikke at vilde have den Slingel med, og at jeg skulde sige, hvorfor det var mig saa meget om at gjøre, da jeg dog paa den sidste Reise havde havt Fortrædeligheder med ham. Da jeg anførte en Chirurgs Nødvendighed paa saa lang en Reise, sagde han, at kunne i paakommende Tilfælde bruge den samme, som Prinds *Carl*.

Nu gik der nogen Tid hen og derpaa begyndte den bekjendte *Holmske* Sag. En vis *Bornemann*, der nu, da jeg skriver dette er Generalauditor og Deputeret i Generalitetet blev sat i *Commissionen* over Cancelliraad *Holm* for at undersøge dennes Papirer. Denne Mand, som jeg ikke veed at have seet, endnu mindre at have fornærmet, skal have været uforskammet nok til i en Klub at udsprede, at jeg var *compromitteret* ved den *Holmske* Sag. Generaladjutant *Kirchhoff* bragte denne gode Efterretning til *Bodendick*, som i Haab om at kunne skade mig, fik af *Bornemann* de hos *Holm* fundne Papirer og løse Udkast, der tildeels neppe vare læselige og bragte dem til Kronprindsen, formodentlig for at vise, hvor stor en Forbryder jeg var, og benyttede sig desuden af den Tid, da jeg paa Embedsvegne i Prindsens Ærinde var paa *Marienlyst*, for at bringe *Bornemann* selv til Prindsen med Documenterne. Om Prindsen har fundet Noget i samme, som kunde lægges mig til Last, veed jeg ikke, thi derfor har han ikke beskyldt mig. Tvertimod ved mit Spørgsmaal derom, sagde han: „Om Nogen vilde sige det, vilde han svare det var Løgn“. Sagen gik sin Tour. Den blev ført for høieste Ret og aldrig fandtes der det allermindste, der kunde *compromittere* mig. Følgen er

bekjendt *) — Nu kom det Skrift, *dicteret Holms* Søn af den fængslede Fader, som gjorde nærmere Udslag i Sagen, hvorved *Bodendick* med høie og lave Medhjelpere fik deres Attraa opnaaet. (Skriftet 3: Brevet var til en Excellence uden at nævne hvilken; et Brev, som ledsager *Holms* udgivne Bøger bevidner hans gode og patriotiske Hensigt med Udgivelsen heraf, samt at han ikke er Forfatter til *Lovise Brabands* Ansøgning til Publikum, og ender med Bon om at antage sig hans Sag.) *Bülow* vedbliver: Man troede nogle Øieblikke, at dette Brev var til mig, uagtet mit Navn ikke deri var nævnet. Prokurator *Bradt*, som og var i *Commissionen* mod *Holm*, troede det Samme, bragte mig derfor en Afskrift af samme paa Admiralitetet den 24 **) Mai 1793, hvor jeg ventede paa hans Kgl. Høihed, der sad i Admiralitetet. Da jeg havde læst det, løe jeg deraf og forsikkrede *Bradt* at det var umuligt og urimeligt at det kunde være til mig; og da jeg gik tilbage med Prindsen til *Christiansborg*, fortalte jeg ham, hvad for et Papir jeg havde faaet, og da vi kom paa Slottet forelæste jeg ham det strax. Han indlod sig ikke videre derom denne Gang. Jeg gjættede den Gang ikke paa til hvem det var, men nogle Dage derefter blev det vitterligt, at det var til Geheimeraad *Guldberg* (som *Holms* Begjering om Forbøn hos Arveprindsen ogsaa gjør mulig) men da havde Giften allerede virket. Følgende Omstændigheder vise desuden at Brevet var til *Guldberg*

1. Denne havde skaffet *Holm* Cancellieraadstitlen og en Pension af 2 til 300 Rd.
2. Bøgerne, som følge med Brevet, maatte være til en Mand, som de vare nye for, som for den fraværende *Guldberg*. Jeg havde for lang Tid siden faaet *Exemplarer* af dem, saavel til mig selv, som til Herskaberne.

*) *Holm* blev ved Højeste Ret dømt til Landsforvisning 1799.

**) mulig 21de se Side 8.

Det Udtryk om Arveprindsen udlagdes af mine Fjender som et Beviis paa en Intrigue imellem Arveprindsen mig og *Holm*. Imidlertid skrev jeg for Mistankens Skyld 2 Breve til Commissionen i den *Holmske* Sag, hvor jeg under min Eed fralagde mig al Correspondance med denne Mand. Imidlertid sagde Kronprindsen til mig, at ovennævnte *P. M.* maatte nok være til mig, siden *Holm* havde sagt det, hvilket han dog aldrig havde. Jeg svarede: om end *Holm* havde sagt det, om han da hellere vilde troe ham, end mig, der i saa mange Aar havde tjent ham tro og ærlig. Det gav endvidere Anledning til en heftig Samtale, som Overbevisningen om min Uskyldighed og Afskyeligheden af hin Beskyldning kunde undskylde hos en retskaffen og ærekjær Mand.

Dette foregik om Aftenen, da Audiencerne vare endte. Jeg vidste da ikke at jeg som Marskalk havde introduceret Sollicitantere for sidste Gang. Jeg blev derefter meget syg af Sorg og Harme, maatte efter Livmedicus *Gullbrands* Forskrift lade mig aarelade og bruge Medicamenter. Kronprindsen lod ikke spørge efter mit Befindende. De Kgl. Herskaber, som i Førstningen jeg blev syg, sendte Bud for at spørge til mig, fik Anmodning af Kronprindsen at høre op dermed, og Overhofmarschal Gr. *Ahlefeld*, (een af Kronprindsens Creaturer) blev siden, da jeg var vel igjen, forbuden af Kronprindsen at lade mig ansige til Kongens Taffel. Dette blev min Løn for 20 Aars tro Tjeneste.

Da jeg igjen blev saa frisk, at jeg kunde gaae ud, skrev jeg en Billet til Kronprindsen, dat. 1 Juni 1793, hvor jeg meldte mit bedre Befindende, og at jeg kunde igjen antræde min sædvanlige Opvartning; bad tillige om mine Handlingers strængeste Undersøgelse, for at blive retfærdiggjort for Menneskene, saaledes som jeg var det for Gud og min Samvittighed. Kronprindsen lod mig svare ved Kammerlaquaaien, om jeg vilde Dagen efter om Morgenens komme til ham, sendte mig desuden adskillige

Sager til Forsegling og videre Befordring. (Kongens og Kronprindsens Cabinetssegl vare hos mig).

Søndag Morgen den 2 Juni 1793 gik jeg efter Befaling op til Kronprindsen med de Sager, som skulde expederes. Lidt biede jeg i hans Kabinet og med et meget ærbart Ansigt tiltalte han mig omtrent saaledes: De veed hvad der er foregaaet imellem os. De har ført Brevvexling med *Holm*, og derefter kan jeg ikke have Fortrolighed til Dem.

Jeg. D. Kgl. H. kan være forsikkret om, at jeg aldrig har ført Brevvexling med *Holm*. Vel har jeg som det var min Pligt, modtaget Breve fra ham, som De maaske alle selv har læst og veed Indholdet af.

Han. Jo! De har ført Brevvexling med ham.

Jeg. Nei! — De kan (være) forvisset derom.

Han. Jo vist har De!

Jeg. Nei — ved den levende Gud har jeg ikke. (Det var første og sidste Gang at Prindsen hørte en Eed af min Mund, hvorfor jeg ved denne Leilighed vel kunde undskyldes).

Han. Jeg vil raade Dem til at reise til Deres Gaard og derfra søge Deres Afsked.

Jeg. Jeg kan nu ikke reise til min Gaard, ei heller søge om min Afsked; men jeg veed meget vel at De er Herren.

Han. Saa skal De faae den. (Jeg bukkede).

Jeg. Har Deres Kgl. Høihed selv læst de *Holmske* Papirer?

Han. Ja jeg har.

Jeg. Jeg er vis paa, at De ikke har fundet det mindste i dem, som kan *compromittere* mig.

Han. Nei! og om Nogen siger det, da skal jeg Selv sige det er Løgn. — Vil De sende mig de Papirer, som De har i Forvaring, og de Penge De, som Ordenssecretær har tilbage!

Herpaa gik han bort. Jeg gjorde det Samme, men man forestiller sig let, med hvilke Følelser. Jeg opsendte

strax efter Befaling, Alt hvad jeg af Prindsens Papirer og Ordenssekretær Gebyhrene havde i Forvaring og kjørte derpaa til Grev *Bernstorff* paa hans Landsted. Han kom mig med glad Mine imøde og sagde: Det er mig kjært at see Dem! Nu er da Alt i god Stand igjen. Da jeg forlod Kronprindsen i Aftes sildig hos Prinds *Carl*, lovede han mig at gjøre Alting godt igjen.

Jeg. Jeg har min Afsked.

Han blev bestyrtet, og den ædle Mands Taare for-sødede den haarde Medfart, der uforskyldt var viist imod mig. Han sagde mange behagelige Ting til mig, som vidnede om oprigtig Deeltagelse og foreslog mig at tage mod en Ministerpost, hvori jeg ikke kunde indlade mig uden at høre min Kones Tanker. Hun var derimod.

Greven bebreidede mig, at jeg ikke havde fulgt Prindsens Raad og søgt min Afsked. Jeg svarede, at Kammerherre *Heinrich Bülow* hos Kongen havde alt for nogle Dage siden udspremt det Rygte i Byen, at jeg var indviklet i den *Holmske* Sag og sagt, at jeg maatte ønske at kunne faae Tilladelse til at reise bort og derefter begjere min Afsked, thi ellers blev jeg maaskee arresteret. Havde jeg nu reist, da kunde den afskyelige Mistanke have vundet Sandsynlighed. Desuden havde jeg af gode Grunde lovet min Ven Geheimeraad *Stampe* ikke at søge min Afsked, men at have Standhaftighed nok til at modtage den. Prinds *Carls* Ankomst blev nu meldt og jeg forlod Greven. Jeg lod ved min Hjemkomst Kronprindsen bede om Tilladelse til at opholde mig paa Slottet indtil min Bortreise til *Sanderumgaard*. Hvilket han naadigst tillod. I dette Mellemlum af mit Ophold havde jeg hele Dagen Besøg af deeltagende Venner og jeg erfarede tillykke itide, for at forekomme det, at et anseeligt Selskab af Borgere ved min Afreise vilde ledsage mig paa Veien. Min Fetter Oberstl. *Leth* var den som mundtlig berettede mig det, men foruden det fik jeg en anonym Skrivelse om samme Sag, som Hr *Bodendick* allerede paa mine Vegne havde været saa god at forekomme.

Inden jeg reiste, lod jeg Hs Kgl Høihed spørge, om han befalede at see mig forinden? Hvortil han strax bestemte mig en Tid. Jeg fremstillede mig og Samtalen var følgende: Jeg. Deres Kgl Høihed seer mig nu for sidste Gang. Jeg gaaer bort med den Trøst, at jeg har tjent Dem ærlig og tro og min Samvittighed bebreider mig Intet.

Kronprinds: Det er godt for Dem!

Jeg. Ja det er det. (Pause.) Jeg takker D. Kgl. H. at De har været saa naadig at tillade mig, at blive saa længe paa Slottet til jeg kunde faae mit Tøi indpakket.

Kronpr. Reiser De til *Sanderumgaard*?

Jeg. Ja! og der agter jeg at opholde mig. (atter Pause) Jeg overleverer herved Ordenssekretær Tegnet. (Han modtog det og kastede det paa Bordet). — Jeg overgav derpaa en Ansøgning fra min Tjener *And. Wennicke* *) om at vorde Laquai, hvorved jeg sagde: Her er en Ansøgning fra *Wennicke*, som han har bedet mig at levere og anbefale paa det Bedste. Han læste den, kastede den paa Bordet, og sagde: Jeg veed ikke om det kan skee. Jeg svarede, Da han har tjent mig ærlig og troe, saa var det min Pligt at gjøre hvad jeg kunde for at befordre hans tilkommende Vel. Efter et Ophold — og ikke et Ord mere — nikkede den naadige Herre. Jeg gik trøstet ved en skyldfri Samvittigheds Vidnesbyrd. Men — hvilke Øieblikke! Min Sindsbevægelse var ubeskrivelig. Kan vel Nogen, som selv har Følelse af Ære undre sig derover? Aldrig skal jeg glemme det Svar, da jeg sagde: „min Samvittighed bebreider mig Intet.“ Det er godt for Dem! Ja det er visselig godt for mig; thi det har opholdt mig fra at døe af Harme. Den gode Gud har gjort det godt og vel altsammen. Ikke var det min Afgang, der smertede mig. Nei langt fra. Men blot Maaden. Og den vil nok krænke mig til den sidste Stund; thi

*) blev 1799 Tjener hos Kronprindsessens Hofdamer, hvorom L. Brockenhuus efter Kronprindsens Ordre underretter Bülow
18/11 99.

hvilken Skygge kan den ikke udbrede over min Opførsel og — hvorledes skal jeg kunne forsvare mig. Men — den retfærdige Eftertid hevner vel Fortidens Uret. Dette er den forfulgte Mands Trøst.

Min skriftlige Afsked lød saaledes.

Under Dags dato har Hs. Majestæt Kongen allernaadigst *resolveret* saaledes: Vi ville have vores Geheimeraad Hr. *Johan von Bülow* i Naade entlediget fra de ham som Marschal hos Vores elskelige kjære Søn, hans Kgl Høihed Kronprindsen, og som Vores Ordens Sekretær hidtil betroede Embeder. Og ville vi derhos, at Ham skal tilkjendegives Vort særdeles Velbehag med hans lange og troe Tjeneste. Det af ham tillige førte Tilsyn med Vort Konstammer ville vi have Vores Hofmarschal Kammerherre Grev *Ahlefeldt* overdraget.“

Denne allerhoieste Resolution skulde vi Deres Excellence herved tjenstligst *communicere*, ligesom og Hr. Kammerherre og Hofmarschal Grev *Ahlefeldt* heraf er givet *Communication*, saavidt Tilsynet med Kunstammeret betreffenr.

Rentekammeret d 4 Juni 1793.

Reventlow

Hansen, Hoe, C Colbiørnsen, Schønning, v Essen
U Fleischer

Til Hs *Excellence* Hr Geheimeraad *Johan v Bülow*

Den 12 Juni 1793 om Formiddagen Kl. 10 forlod jeg med et temmelig roligt Sind *Christiansborg*.

Kronprindsen var paa *Fredensborg* og ved Afreisen sendte jeg ham følgende Brev, men som ei maatte leveres ham førend paa den Tid jeg kunde være i Roskilde.

Naadigste Kronprinds og Herre!

Uagtet jeg nys har havt den Naade at tale med D. K. H. saa kan jeg dog ikke tilbageholde i det sidste Øieblik af mit Ophold her, at udtrykke nogle af de Følelser, der gennemtrænge min Siel, idet jeg forlader dette Sted og Dem, som jeg har tjent i 20 Aar. I 20 Aar fra Deres

Barndoms Dage igiennem alle de Scener, som vise sig for den unge Regent, og som ere D. K. H. selv bedst bekendt har jeg efter Pligt og Samvittighed været Alt, hvad jeg har kunnet, for D. K. H.. Deres personlige Lykke, Deres Kierlighed for Rigerne, for hver Stand og hver Mand, og hver Undersaats Gjenkierlighed til Dem vare alle mine Ønsker og Bestræbelser. Ingen Egennytte kan bebreides mig, at jeg paa Hofveiens slibrige Bane har sørget for min Fremtid; ingen Fordele har jeg søgt, hvorved Staten, eller nogen Enkelt skal sukke. Men efter 20 Aars redelige Omsorg og troe Tjeneste kastes en Mistanke over mig, og jeg sendes bort ydmyget, miskjendt, som om jeg virkelig havde begaaet Noget, der kunde stride mod sand Ære, eller de Pligter, som jeg skyldte min Herre og min Post. — Men, D. K. H. min Hengivenhed til Dem, mine varmeste Ønsker og Følelser for Deres personlige Lykke, forenet med hele Landets, ere ikke formindskede. Dog — D. K. H. Ordene skal forsvinde, men Gierningerne skal forfølge os og Tiden oplære alle Ting, og naar jeg paa hiin Dag møder Dem, da ved *) Deres Hjertes egen Retfærdighed ikke længere miskjende Deres saarede troe og gamle Tjener, og vil De da Selv erkjende, at han var en ærlig Mand, som altid turde tale til Dem efter sin Overbevisning, og som nu tilskriver Dem med Velsignelse over Dem og Alt hvad Dem er kjært, som D. K. Høiheds

underdanig troe *Bülow*.

Christiansborg d 12 Juni 1793.

Den 14 Juni 1793 om Eftermiddagen ankom vi paa *Sanderumgaard*. Her leve vi meest i Selskab med Floras og Pomonas yndige Døttre saa lykkelige som mueligt, undtagen naar en og anden Gang Tankerne forstyrres ved Erindringen om forrige Tidens Medfart.

Der Kummer grabt mit Diamanten tiefe Furchen in das Hertz. Paa en Stol i *Davinde* Kirke har jeg ladet male: O Gud lær mig at glemme Forurettelse! I Sparta

*) vil?

bad Man Guddommen om den Naade, at være dydig, og endte med de Ord: Giv os I Guder, Styrke til at lide Uret. Næsten 4 Aar efter min Afreise fra Kjøbenhavn skrev jeg under 12 Mai 1797 fra *Sanderumgaard* til Kronprindsen, hvori jeg atter yttrede Ønsket om mine Handlingers strengeste Undersøgelse, hvilket ligeledes blev uden Svar, saavel som et endnu senere under 13 Jan*) 1802. (Spørgsmaal om han bestandig skal bære den samme Uniform, om med eller uden Epauletter).

Wer Unrecht that, that mehr Unrecht.

Hvorledes de Sandheder ere optagne, som jeg i mine Breve fremførte, veed jeg ikke; men det veed jeg, at Brevene ankom og — bleve ikke besvarede.

Sanderumgaard d 24 April 1804

Bülow.

Et Par Breve fra Frants Bülow, senere General Adjutant og Favorit hos Fredrik den Sjette.

PM.

General *Fircks* har paalagt mig at bede Deres *Excellence*, hvis de talte Procurator *Brath***) De da vilde have den Godhed ey at lade Dem merke med at ieg var hos Dem i Aftes fra ham; thi han havde sine Aarsager hvorfor han nødig ønskede at *Brath* skulde vide, at han havde havt noget Bud til Dem.

Han sagde mig at han havde merket paa Kronprindsen, da han var hos ham, at Deres Uvenner havde sadt overmaade meget ondt for Dem; og at han vilde ønske at naar De talte Kronprindsen, De da vilde og kunde være meget Koldsindig og ikke blive Hidsig, hvis ogsaa Prindsen blev det; det første af disse to Ting forbød han mig meget ey at sige Dem. Han havde og været hos Prinds

*) maa være urigtig Tidsangivelse; thi $\frac{2}{3}$ 1802 raader Frants Bülow ham netop om denne Sag at skrive til Kr. Pr. og sende sig Brevet. — og $\frac{1}{6}$ s. A skriver han, at vedkommende ikke har svaret Dem, iegode Hr. Geheimraad, er ei min Skyld.

**) Peter Daniel Bradt.

Carl som og havde talt om Dem, og sagt at han vilde bidrage alt til at faae Kr. Prindsen og Deres *Excellence* gode Venner igien.

Nest at ønske Deres *Excellence* en god Morgen, anbefaler ieg mig i Deres Bevaagenhed, og henlever i Dyb
Ærbødighed

Deres *Excellences*
Underdanige og hengivneste Tiener
og Ven

Citadellet d 2 Juni 1793.

Billow.

Naadigste beste Hr. Geheimeraad.

I Følge Deres givne Tilladelse, tager ieg mig herved den Frihed at incommodere Deres *Excellence* med nogle faae Linier, først for at erknyndige mig om Deres *Excellences* velbefindende, som ieg vist haaber er got, da De nu lever i Roelighed, og ey meere er Slave for Uaknemmehed, og ey meere er udsadt for de nedrigste *Caballisters* Rænker, som De desvære her har maattet Prøve, men Deres *Excellence* De har i den Post De her har havt vist været en sjælden Mand, men kan og være forsikret, at, om Prindsen ey har agtet paa hvad han var Dem skyldig i det Øieblik han gav Dem Afsked, saa troer ieg vist at han nu agter det; ieg var hos ham som Adj: i de sidste Ste Dage af *exercertiden*, men ieg kan aldrig noksom fortælle Dem hvor naadig og god han var mod mig; han reed tit til Siden med mig, bort fra de andre *Adjutanter*, naar vi da kom noget bort havde han altid noget paa Munden som han vilde sige mig, men aldrig kom det ud; han dreiede alting om paa Fyens Land spurgte mig om Herregaardene hvordan de vare? og sagde engang, at naar en havde en god Herregaard i Fyen, saa bleve de saa got vandte, at han aldrig troede de ønske at leve i *Kjøbenhavn*. Naar han om morgenen kom til *exercicien* var han i saa slet *homeur* som jeg aldrig har seet ham (og det ey en, men hver Morgen,) og saaledes blev han til *manneuverne* begyndte, hvor han fik en Deel at bestille,

og saaledes skal han og være hjemme, saa snart han er allene og ey har Adspredelser. General Adjutant *Kirchhoff* og *Lindholm*, vexler nu Uge viis af med Opvartningen i Forgemakket, dog staar *Kirchhoff* endnu saa længe det varer nogle Trin høiere i Prindsens Naade end *Lindholm*, thi første, besørger den største Deel af hans *Correspondence*, og naar Prindsen rider eller gaaer spadserer saa er *Kirchhoff* allene med, Folk er nu og ferdig at bukke deres Ryg itu for ham, saa mange *Complimenter* gjør de ham; *Ries* og *Krogen* har for nærværende Tid intet at bestille med Prinsen uden ved *militairiske* Øvelser eller sligt, og af disse bliver der ey gjør meere af end før; *v. Krogen* har nu igien havt en stor Ulykke, *Revue* Dagen er han bleven slaget i Hovedet af sin Hest, og har siden den Tid lagt meget slet. Nogle af mine Venner har sagt mig at han skal have havt den Bevaagenhed for mig at raade Prindsen fra ey at tage mig til Adjutant i de sidste Dage af *exerceer* Tiden, men hans gode Raad maae ey have gjort den forhaabede Virkning, siden ieg dog blev det. — Folk i Almindelighed er meget misfornøyet med den militairiske Hofstadt Prindsen nu har især den Civilestand, enhver forbander Deres *Excellences* afgang, saa gar kan ieg forsikre Deres *Excellence* at Folk som i den Tid De var her ey vare Deres sande Venner men bestandig havde noget mod Dem, tager nu Deres Partie med den største Jver og ønsker blodt at have Dem her igien da denne nye Indretning slet ikke behager dem. Man nævner nu næsten i alle Huse ved Navn hvem der har været skyld i Deres Afgang og været med i Cabalen, nemlig *Assesor Borne-man*, *Budendik*, *Kirchhoff*, den gamle Hex Frøken *Berlickin* *) og General *Fircks* saaledes *rangere* og nævnes de, og *Kirchhoff* som før virkelig var meget lidt blandt Publicum har nu vist tabt meget. *Comission* over *Holm* er siden Deres *Excellences* Afreyse reent opholdt og man

*) Francisca Hieronyma v. Berlickingen, Hovmesterinde hos Kronprindsessen, fik Afsked 1794.

meener at der ey bliver holdt fleere skiøndt *Comissionen* dog ey er gaaet ud af hver andre endnu.

Nyt er her kun lidet som ieg kan have den Ære at melde Dem. Den bekiendte *la Vater* er her i Byen i disse Tider han har sin Datter med har *logert* hos *Bernstorffs* paa Landet han har præket i Reformert Kirke i Søndag og funden megen Biefald han reyser igien i Morgen herfra til Schweitz. Politimesteren bærer nu Mundering, *pailla* under Klæder og Karmosin rød Kiøle med lyse Grøn Krave og Opslager broderet med Guld og to Guld Epoletter, Politie Betienterne bære samme Klæder men uden Guld, Der skal og være tvende Politie Dommere som skal være Assessor *Beckman* og *Borneman* men det er ey udkommen endnu. — At Hofmester *Brockenhuus* og Kammerherre *Bülow* har spilt offentlig Bankerot og be- draget en stoer Deel Mennesker er ventelig allerede Deres Excellence bekiendt.

Oberst Lieut: Lund Beder sin underdanige *respect* for Deres Excellence saa vel som *Captain Sundt*, der sidder *arresteret* paa Hoved Vagten i *Kiøbenhavn* for en *Subordinations* Sag med *Maj. v Røepstorff*, hvorom ieg troer han allerede selv har taget sig den Frihed at underrette Deres Excellence.

I dybeste Ærbødighed har ieg den Ære at henleve
Høy og Velbaarne Hr. Geheimeraad
Deres Excellences

Underdanige Tiener og allerhengi . . .

Citadellet d 2den Julij 1793.

PS. Hav den Godhed at brend dette Brev thi kom det for nog skee skade mig. *)

Nogle af Prof. L. Smiths Breve.

Da jeg i disse Dage ikke kan tale med min Ven, saa maa jeg hermed give Dem nogle Oplysninger, som endnu ere fornødne at De kan gjøre sig et rigtigt Begreb om

*) Underskriften er afreven.

den Sag imellem Kancellieraad *Holm*, *Zuschlag* og Jomfru *Döhnert*; *) da min Ven, saavidt jeg formoder, ellers lettelig kunde tage Feyl i Deres Beslutning, og dette bør De ikke giøre, naar jeg kan biedrage til at forhindre det. De maa altsaa vide.

a. At da jeg for længe siden undersøgte den Sag med begge de *Döhnertske* Børn og derom gav min skriftlige Beretning til min Ven, troede jeg at qvæstionen i faa Dage skulde blive afgjort; derfor sagde jeg til Jomfrue *Döhnert*, da hun talte om der idelig kom Breve og Bud til hende fra *Holm*, at hun skulde blive hjemme, hverken gaae hid eller did, og intet have med *Holm* at skaffe indtil hun fik nærmere Order. Saaledes har da Tingen staaet indtil nu

b. Dersom *Holm* eller Andre have foregivet, at *Zuschlag* **) er meget forlegen for at beholde Jomfrue *Döhnert*, da haver han loyet; og dette kan endog *in optima forma* juridisk bevises. I September Maaned forrige Aar da Spektaklerne mellem *Holm* og *Zuschlag* vare i fuld Drift, lod *Zuschlag* ved tvende Hof og Stads Rettens Betiente *Holm* formelig beskikke og fordre han skulde med rene Ord erklære om han ved Qvartalets Udgang vilde tage Pigen bort og hensætte hende et andet Stæd, da *Zuschlag* ikke vilde have det Vrevl med ham. Derpaa svarede *Holm* intet som angik Spørgsmaalet, men samme vrevlede noget andet Snak. Og denne Forretning bevidnet af Hof og Stats Rettens Folk kan min Ven faae at see; men den beviser jo mod *Holm* at *Zuschlag* ikke haver forholdt ham Pigen, men haver endog villet tvinge ham til at tage hende bort.

c. *Holm* er ikke Pigens Værge, og der er af Magistraten, som dog skee burde, aldrig opnævnet nogen Værge for hende. Nu reducerer Qvæstionen sig til dette Dis-

*) Jomfru *Döhnert* fik indtil videre en Understøttelse af Chatolscassen 1790.

**) formodentlig F. L. *Zuschlag*, Cancellist i Admiralitetet.

junctiv: Skal Pigen blive hos *Zuschlag* — eller skal *Holm* have Hals og Haand over hende.

Jeg svarer ingen af Delene. *Zuschlag* haver ingen Fordel men Tab ved at have Pigen, da andre Pensionærer betale bedre. Da desuden *Holm* foregiver at *Zuschlag* er forlegen for at beholde hende — saa bør dette ikke saa være, saameget mindre, som det er Usandhed.

Holm er den største Gavstrik der gaaer inden Kjøbenhavns Volde, spørg Politimester *Flint*, spørg Conferents-Raad *Schon*, Justits Raad *Lange* i Raadstuen, kort enhver ærlig Mand, der haver hørt tale om ham og havt med ham at gjøre — og hans Skudsmaal er eenstemmig. Han løb om for Jomfru *Döhnert*, men dette var til hans egen Fordel, saalænge han havde hende hos sig — og min Ven gjør en Ting, som ikke er rigtig eller god dersom De giver Pigen i *Holms* Vold. Dette kan ikke andet end blive misbilliget af alle Mennesker, som veed noget af denne Gavstrik at sige. Lad Pigen faae en af Magistraten opnævnt god Mand til Curator, lad ham sørge og svare for hende, og dermed er De Ven angerløs og gjør tillige en god Gierning. Jeg haver saavel før som nu eftertænkt og undersøgt Sagen med den Nøyagtighed jeg skylder Deres Venskab og med den varme Følelse jeg haver for min Vens sande Ære. Jeg er ikke bedraget, det veed jeg, men jeg kan ikke taale at nogen skal bedrage Dem, Ven, saalænge jeg paa nogen Maade kan forhindre det. Hvad jeg forhen haver sagt og hermed siger i denne Sag kan og vil jeg være bekiendt for heele Verden at have sagt Dem, men tie kan jeg ikke og bør jeg ikke; thi dette var at fornærme Deres Venskab.

vale et ama totum tuum.

Kbh. d 30 April 1791.

Smith.

Kjæreste Ven! Der er nogen Sandhed i Jomfrue *Döhnerts* Udsigende, ey en Tilsætning af hende selv. Da jeg iflor Efteraar efter min Vens Begiering undersøgte det Vrevl om de begge Børn og til den Ende gik op til

Zuschlag for at see hende, sagde jeg i Andledning af de Breve, som *Holm* havde skrevet hende til, at hun løb efter Informatoren o. s. v., at hun skulde blive hiemme og hverken gaae til *Holm* eller anden indtil nærmere Beskeed om den Sag, hvorom jeg vilde tale med min Ven; jeg gav Dem den Gang en skriftlig *relation* om Sagen — og derved blev det, som De veed, og jeg saa Pigen ikke siden. At Pigen og *Mad. Zuschlag* have forstaaet dette galt kan jeg ikke gjøre noget til — men da hun haver talet med min Ven selv siden, saa vidste hun jo deraf hvad hun havde at gjøre. Jeg haver desuden ogsaa derefter betydet *Zuschlag* at *Holm* vedblev at have Raadighed over Tosen, saa længe Magistraten ingen anden Værge havde givet hende. Jeg haver altsaa paa min egen Haand ifior sagt Pigen hun skulde blive hiemme indtil videre; min Ven haver ved Samtale med Pigen decideret Qvæstionen — og dette kan De fortælle *Sieur Holm* om De vil.

Pigen er borte fra *Zuschlag*, gaaet til *Holm* i Gaar, og da lod *Holm* ham ved en Seddel viide hun ikke kom igien, og fordrede hendes Tøy — dette sagde *Zuschlag* mig i Aftes — han haver Kostpenge tilgode, altsaa vil han ikke levere Tøyet ud før han faaer dem, og derom kan de Mennesker kives som de bedst veed og kan.

Jeg havde tænkt at see min Ven i Morgen, men da De ikke er hiemme, saa vil jeg paa Mandag see at segle til *Frederiksberg. vale et ama totum tuum.*

(Uden Datum, falder mellem ²⁰/₄ 91 og ¹⁵/₃ 91.)

Smith.

(Af et Brev fra 1793 uden Datum men skrevet kort efter Bülow's Datters Død og Posthusfeiden 2den Februar 93 hidsættes følgende)

De vil vist tro mig naar jeg i faae Ord siger Dem, at jeg med virkelig og oprigtig Deltagelse haver erfaret Deres Datters Død, som den gode Sekretær *Smith* tilmeldte mig, og jeg siden saae i Aviserne. Gode Ven, det er Forsynets Veye, som ere stundom ikke lystelige for os;

men føre dog til endeligt Held. Sandelig denne Verden, som vor Tidsalder er og tegner til at blive, er fast ikke værd at leve i; og lykkelige ere de, som tidligen gaae bort fra dens Spektakler. De haver nu, Ven, en Hoved Bekymring mindre, og det vilde Gud unde Dem, fordi De frygter ham og elsker Menneskene. Han havde Dem og Barnet kier, derfor tog han det til sig; og Dagen kommer, da de samles igjen i en bedre Verden.

Kommissionen *) som er sat af *Rested* og *Nørregaard* er ypperlig valgt, og *Emil* **) gjør deri heller ingen Skade, kun havde jeg ønsket *Assessor Bang* i Hof og Stads Retten havde været med; thi han er en forfærdelig *Examinator*, hvis Kloer ingen Inquisit lettelig slipper fra. Skulde der blive nogen heftet, og man faae grundet Mistanke, som jeg virkelig haver, at *Iacobinsk* sindede have oprørt *Pobelen*, saa maa *Bang* endelig have Ordre at tiltræde Kommissionen; og jeg tror *Nørregaard* vil dermed være vel tilfreds. Den Stoy varede for længe til at der ikke skulde være Plan og Anførere deri, skiont Almuen ikke kiendte Planen.

Kammerherre *Suhm* haver skrevet en kiek Gravskrift over *Ludvig* (d. 16de) det glæder mig at han haver nævnet *Gavtyven Orleans* ved Navn, som den for hvis rasende Ondskab *Ludvig* blev et uskyldigt Offer, og at *Suhm* erklærer denne Hundesiel for at være Brændemærket med evig Skiendsel giennem alle Tidsaldere. Man kan meget kraftig skielde *Spidsbuber* ud paa Latin, og var mit Hoved fuldkommen i Stand, som det ikke er, da Kroppen ikke er rigtig, saa skrev jeg en Latinsk Prædiken om denne Begivenhed, som vedkommende ikke skulde glæde sig ved. Men nu maa jeg skrive Dansk Prædiken til *Fredensborg* og *Asminderød* paa Søndag.

Man siger her, at *Lieutn. Rømling* ***) er rømt; og er det sandt, saa er det sidste værre end det første —

*) angaaende Posthusfejden.

**) Friederich Carl Emil Pr. zu Schleswig Holsteen.

***) hans Sammenstød med Studenterne *Michelsen* og *Eiler Hagerup* gav Anledning til Posthusfejden.

hvorfor sattes han ikke i Kastellet eller paa Hovedvagten? Kommer han bort inden Sagens endelige Uddrag, saa faaer Kr. Prindsen Skyld derfor, og dette Spektakel vil, eftersom Gemytterne ere stemte koste idetmindste toer Kroner. Man siger her, at det skal være fierde Gang den Krabat har gjort Optøyer — er det sandt, og skal han reddes, da er det Tid min Ven gaaer *) til Sanderum Gaard; thi saa tager De dog Deres Hoved med sig. Gamle Holmens Chef Admiral *Kaas* og gamle *Schindel* ere yderst vigtige Mænd for Kr. Prindsen, da de ere inderlig elskede og høit agtede i Etaten; lad ham dog viise Publikum, at han erkjender og agter Mændene, især *Kaas*, for det de ere — *Kaases* Søn kunde da uden al Skade blive Kammerjunker — Menneskene skulle have Rangler og Duketøi;

*) Allerede tidligere forekommer der Ytringer om at Bülow burde gaa sin Vej, som i et Brev, som er uden Datum, men Bülow har henlagt ved Brevene fra 1789, skriver Smith blandt andet: jeg haver tænkt meget over vor sidste Samtale og Resultatet er dette. Naar min Ven end eengang haver sagt Sandheden, og man ikke vil høre den, saa skylder De dem selv at fortælle Mennesket (Kr Pr) at De ikke allene for deres Samvittighed er, men for heele Verdens Øine vil være angerløs, og vil til den Ende fra den Dag af til ethvert Menneske, som besværer sig over Dagenes Forstyrrelse aabenbarlig og uden Tilbageholdenhed erklære, at De har gjort mere end Deres Pligt, sagt og gjentaget Sandheden, men man vilde ikke høre Dem.

Følgen af denne Deklaration som jeg tror min Ven burde holde (Grundene hvorfor skal jeg mundtlig sige min Ven) vilde maaskee blive Forbittrelse og at bad min Ven drage i Vinterqvarteer — og da heller det end fortære sin Kraft forgieves; jeg kan med al min Eftertanke ikke finde noget andet, der kan og bør gøres i denne Tingenes Tilstand; det maatte da være at min Ven vilde om føye Tid antage et ardet System for Deres Virksomhed end de hidtil har fulgt, og dette finder jeg i mange Henseender at være ligesaa betænkeligt, som De selv for længe siden har indseet det at være. Vi maatte en Times Tid eller toer tale i Rolighed om denne Ting; thi endnu er det Tid at overlægge og tage Beslutninger — dette turde maaskee noget bedre frem i Tiden ikke ligeledes være gjørligt. vale et ama totum tuum. S.

thi de ere og blive uendelig Børn; og selv kloge Folk ere nødte til at see paa Børneverk for andre Børns Skyld. Ja lee iblandt. — — — Det er ganske efter mit Hoved at der blev lagt Hofsorg and for *Ludvig* samme Dag Efterretningen kom om hans Død. Regieringen maa være rask, derved voves intet, og enhver ærlig Dansk er royalist; men hader Presidentskaber og Aristokratisme — Troer *Brnst* og *Revl* o. s. v. endnu at Nationen sover og kan ikke vogne? for mig maa disse Herrer gjerne blive Martyrer for deres Troe, naar der kun ingen Ulykker forresten skeer i Landet. Skal Skibs Kapitain Diderichsen endnu snydes for sin heele Velfærd — den Sag vil gjøre en skøn Virkning i disse Tider, om den kom ud paa Prent. Sand Finantz oekonomie og Finantz Snyderie ere dog nok tvende forskellige Ting.

vale. Søndag Eftermiddag.

Kiereste Ven!

Jeg var intet mindre end glad, da jeg forlod Dem, thi Deres Siel var nedbøyet under Dagenes mørke Udsigter, og sygt var Deres Legeme — lad mig altsaa snart høre at De i begge Henseender, og det snarlig, befinder sig meget vel.

Hvad Stammen af min forrige Kabuse Menighed (Holmens faste Stok) angaar, da maa jeg paa det alvorligste legge min Ven paa Hierte, at blandt alle Mennesker er *Gdd*, *) som vi talte om, den, hvis Efterretninger, De mindst kan og bør lide paa; da han er noksom bekiendt, som den der taler og handler bestandig efter private Hensigter, og der er intet onde saa stort han jo tillader sig at udføre det, mod den, som engang har havt det Uheld at paadrage sig hans Misgunst. Jeg haver aldrig seet det Menneske, mindre talt med ham; mig vitterlig har han aldrig gjort eller søgt at gjøre mig Fortræd; men jeg haver

*) læs *Gedde*, formodentlig Proviantforvalter ved Holmen *Christ. Gedde*.

hørt nok om ham til med Grund at kunne advare mod ham, og især til at bede min Ven vogte sig for at blive taget ved Næsen af ham. Husk paa hvad jeg sagde Dem om *Sieur* Kancellieraad *Holm*, og den Gang kunde De ikke Ret troe det; og læg Mærke til at jeg er meget tilbøuelig til at troe Menneskene gode og bedre end de ere det, at jeg des Aarsag, som det er gaaet Dem selv, ofte er bleven bedraget; men haver jeg været nødt til at erkiende et Menneske for at være en Esel og en Skurk, da staaer denne Kiendelse ved Magt og Tiden haver stedse stadfæstet den, men ikke svækket eller underkiendt den. Ved dette Alt vil jeg kun have lagt min Ven paa Hierte, at De i at tale og handle med dette Menneske *) bruger den høyeste Grad af Klogskab og mistænkelig Forsigtighed; i ethvert Tilfælde skiuler Deres sande Mening om Ting og Personer for ham; og overhoved lader ham segle sin egen Søe; thi den Mand, som ikke kan staae paa sine egne Been, han faaer deyse; man kan nok med Kneb og Konster forrykke en Mand af sit Stæd, og turbere hans Sirkler, men kaste ham over Ende — kan man ikke, naar han er Mand, der kan staae. Kiere *Bilow*, gid De dog havde den Gave af Gud, at De kunde læse klart og tydeligt i ethvert Menneskes Hierte, som De kan læse i en trykt Bog — o da skulde ingen Strik kunde nærme sig til Dem, og — dog De vilde da maaskee være mindre lykkelig, end De nu er; skjønt De just ikke har nu en knuget, skuddet, overflodig Maade af Lykke og Glæde.

Jeg haver, siden vi skiltes ad, tænkt paa min Vens Ideer for Fremtiden om *Davinde* (heder ikke Kirken ved *Sanderumgaard* saa,) og dette er ikke saa vanskeligt at realisere; men kan naar De selv først er paa Stædet, ret godt udføres. Imidlertid skulle jeg være meget tilbøuelig til at gaae til *Nyborg*, naar der blev Plads, og Omstændighederne saae ud til at vi kunde samles; 2¹/₂ Mil er der imellem; men det var dog kun en Dags Tour frem og tilbage. Kort samles maa vi i Roe, om Gud ellers

*) Gedde.

vil vi skal have Roe her paa Jorden; hvortil Udsigterne
pro tempore just ikke ere de bedste.

vale et ama totum tuum. S.

17 Febr 93.

Af et Brev af 17 Aug 93: (*Fredensborg*)

Elskeligste Ven

Kyllingen *) fik Epistelen i sit eget Neb; men da jeg i al Høviskhed ligger inde, og var da den kom heel maadelig, saa *convolutede* jeg den, og bad *Egede* bringe den fra mig, hvilket skeede. Jeg skrev og et par Linier og lovede at gjøre min Reverenz saa snart see kunde.

Næste Uge haaber jeg at komme op paa Slottet. *Ionathan* **) er Dem uforanderlig hengiven; *Dræbye* og jeg have overtænkt og overlagt hans Taushed — han har noget, Gud veed hvad det er, han lurder paa, og vil skrive om — han marcherede selv bort, siger *Dræby*, ***) i Morgen, om han havde det han kunde leve af. Troeløs er han ikke, det kan han ikke være; men han har hverken min Ild eller om De vil Galhovedhed, eller Deres Føl-somhed, Kort har sit eget Hoved.

Elskeligste Ven!

Nu har jeg været i Kiøbenhavn i nogle Dage og sidder atter paa *Fredensborg* igien. Jeg befinder mig ganske taalelig, men fik lidt Forkiølelse paa Hiemreisen, men det vil dog intet betyde.

En Tid vil endnu hengaae inden jeg bliver fuldkommen frisk og *qvæstio* om dette lader sig gjøre saalænge jeg skal være en Indbygger paa *Fredensborg*.

Fra *Assaria* kan jeg hilse; han sagde mig, at *Assessor Bang* havde sagt ham, at Cancellieraad *Holm*

*) Arveprindsen.

**) Livmedicus Etatsraad Ioh. Wilh. Guldbrand.

***) Kammerraad Frants Dræbye Comitteret i Oeconomie og Commerce Collegiet.

er fældet, og han maa nu sige Ia eller Ney, saa har *Bang* faaet data nok til at bevilse, han er Forfatter til *Lovise Brabands* oprørske Piece. Imidlertid er Forhøret endnu ikke sluttet, da *Brabands* Sag skal tillige være færdig. Naar Tid er vil min Ven af *Assaria* *) faae alle ønskelige Oplysninger og Efterretninger, og imidlertid seer man saa jevnt paa Menneskens Børn.

Tingene ville efter al Rimelighed ellers faae en ligesaa merkelig, som behagelig Vending, hvad min Vens Bortgang angaar. *Assaria* sagde mig, han var nogenlunde forvisset om, at vor Ven vilde faae al den Satisfaction, som en Undersaat i en Monarchisk Stat kan erholde: nogen Tid vilde endnu medgaae, men god og glædelig vilde Enden blive. En anden Mand, som er min Staldbroder, sagde mig det samme; og han staaer ogsaa i saadanne *Connexioner* at han kan vide Beskeed; og han talde ogsaa bestemtere end *Assaria*. De vil Ven faae Aarsag til at blive meget vel tilfreds; efter Uveyr kommer Soelskin.

Hør nu *NB NB NB* Paa Alter Tavlen skal De ufejlbarlig sætte det Sprog: Forlader, saa skal eder forlades

Forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldnere. Dette maa og skal staae der paa den Alter Tavle, og bør vel legges Merke til. Dette kan jeg nu med Vished sige, at det Afskeds Brev fra Vognen gjorde en overordentlig stærk Virkning paa Duen, **) saa den i 14 Dage fra den Dag af var aldeles nfordragelig, i det allerfortrædeligste Lune, og har sine jevnlige Anstød deraf endnu. Ingen, kan som man siger, siden faae nogen rigtig Beskeed paa nogen Ting. Endnu har jeg hverken faaet talt med *Minna* ***) eller Kyllingen; næste Uge haaber jeg at tale med dem begge. Om Eselen *Geert* †) hører jeg intet, han taber sig blandt de andre Eslers Herskarers Mangfoldighed. *Heiberg* har kiæmmet og vasket Grev *Ahlefeldt*

*) Kamh. Koeppern højt anskreven hos Prinds Carl.

**) Kronprindsen.

***) Enkedronning Juliane.

†) Bodendick?

paa en meget behagelig Maade — ikke skyttede jeg om saaledes at toes af *Heiberg*.

Kiere Ven, Duen følte dog som De seer, og føler endnu Anger og Ruelse over Synden — der vil blive givet stærk talende og overtalende Beviiser paa Omvendelse: og nu kan De sætte nok et Sprog til paa Altertavlen: forlader, saa skal eder forlades; dog dette staaer allerede ovenfor.

Den gode ærlige Konferentsraad *Schou* talde jeg med, og spiste hos ham i Onsdags — han agter og elsker Dem høyt, og er ikke blandt dem, der glæder sig mindst over Deres Vel.

Jeg har et stort Projekt for i mit Hoved til Continuation af min Bog om Dyrene — et ganske nyt Verk, som vil komme til at bestaae af flere Deele. Men om det kan blive *realiseret* veed jeg endnu ikke, da jeg kommer til for at giøre det som sig bør at anskaffe mig et heelt nyt Bibliothek — ikke som det *Alexandrinske* eller *Thottske* — men dog af nogen Betydenhed. Dog jeg vil nu see til at blive fuldkommen frisk, om dette kan lykkes — og saa bort fra dette Hul, der er kun Træk og Fugtighed.

Nu ikke mere denne Gang. Min ærbødige Hilsen beder jeg Deres kiere gode Frue formeldt; ligerviis til Hr. Kapt. *Leth* og jeg er, som De veed, *totus tuus*. S.

d 14 Sept 93.

Elskeligste Ven! Endelig er jeg da kommen saavidt at jeg har i gaar havt *Audienz* hos Dronningen, og dette har endda ikke bekommet mig saa ganske vel; thi da jeg maatte naturligviis have Skoe paa og pynte mig lidt hovisk, kiøre op med blottet Hoved uden Hat i en Chaise, og det just, da jeg var tilsagt, faldt ind med Regn og Storm, saa blev jeg lidt forkiølet; men er forresten ganske Folkelig. Det varer næppe 14 Dage inden Herskabet tager ind; og jeg var tilfreds jeg tillige kunde drage ud af dette Hundehul, hvor jeg staaer Fare for at alle mine Bøger forderves af Orm. Dog, Geduld wenns Hertz auch beisst siger Bürger.

Minna er meget god, bevidnede at det gjorde hende ogsaa ondt hun ikke havde seet min Ven for Deres Afreyse; men lagde til: det var dog ret godt det ikke skeede. Jeg gav hende mundtlig et Recit af Historien paa min Viis, og i mit Sprog, som hun begreb. Det var ingen Under at *Duen* vilde spise Folk, sagde hun, den var ved sin første Afretning altfor meget stemt til Vildhed og Haardhed, nu vare Lidenskaberne ubetvingelige. Vi talde om Tilbageholdenhed, og *Minna* sagde, den var god for en Minister, og karakteristisk for den store Konge. Jeg svarede, den store var derfor ikke god; ikke elskværdig mindre elsket: en Fyrste maa ikke være en Sladderhank, men troer han ingen, saa er der heller ingen som vil kan eller bør troe ham, og han bliver dog narret. Dette kunde man ikke nægte. Jeg fik Leylighed under Samtalen at sige, der var eller maatte være nogen, som havde advaret *Duen* mod dem, som var omkring den. *Minna* loe og svarede, dette haver just jeg selv gjort; men ikke i den Mening, hvori det er optaget. *Minna* bragte Samtalen om min Ven selv paa Bane, da hun spurgte om min Reyse til Dem og hvorledes De levede. Vi passiarede meget om disse Ting — og om det latterlige i Mistanken med de bevidste Mennesker.

Derfra gik jeg til Kyllingen, som Dagen i Forveyen havde skrevet mig til for at faae de Efterretninger at læse, min Ven kiender og gav mig. Jeg sendte hende disse paa de tvende Breve nær til *Duen*; disse læste jeg selv for hende; og hun fandt det sidste aldeles fortreffeligt, som det ogsaa er. Hun havde hørt tale om dette, og hørt det meget roest, sagde hun. Forresten forklarede jeg hende Historien i sin sande Sammenhæng, og De har en virkelig troe og varm Ven i Kyllingen. Jeg forlod hende, som jeg er vis paa, gladere for min Vens Skyld, end hun var da jeg kom, og ingen vil mere glæde sig end Kyllingen, naar alting gaaer, som det bedst grundede Haab forjætter os. NB mit sidste Brev, hvori adskilligt fra min Reyse til Kiøbenhavn, og de der gjorde

Opdagelser har min Ven dog faaet? glem ikke at lade mig dette vide.

Endnu præker jeg ikke, maaskee ikke i dette Aar; thi Kræfterne ville ey tillade det, skjønt disse dog kiendeligen tiltage. Jeg maa reyse og være i idelig Bevægelse om jeg skal komme i Stand, og jeg maa tillige tage mig vare for Veyret og for Forkiøelse; dette kan paa denne Aars Tid ikke godt harmonere.

Hvorledes lever den gode Kapitain *Leth* — hils denne drabelige Mand, og sig ham jeg ihukommer ham aldrig uden med sand Høyagtelse og levende Følelse af Venskab. Hvor gaaer det med Kirken, Alter Tavlen og Bibelsprogene? Min ærbødige Hilsen beder jeg og Deres gode Frue tilmeldet, og jeg, Ven, er som De veed med Hud og Haar og Krop *totus tuus*. S. d 5 Oct 93.

Lad mig nu snarligen vide hvorledes De lever!!!

Slutning.

I et Par af de følgende Breve opmuntrer *Smith* sin mismodige Ven og trøster ham med sit tillidsfulde Haab om at Alt vil blive godt og Enden glædelig. Men det oplevede *Smith* ikke selv at se, da hans Sygdom tiltog og han døde 22 Febr 1794. Der er ingen af dem, hvis Breve vi have i *Sorø*, der staar *Büllo* saa nær og skriver saa uforbeholdent som *Smith*; det er derfor kun lidet, jeg har kunnet finde i deres Breve til Oplysning af *Büllo*s Historie.

Hvorvidt hans Udnævnelse til Geheimeconferentsraad I. No 10 16 Sept 1808 har forandret Noget i hans Forhold til *Fredrik* den 6te kan jeg ikke se af Brevene — og jeg tror det ikke; først 1811 synes det Kongen lod *Büllo* vederfares Ret. Denne yttres selv i sine Optegnelser at han 21 Mai 1811 blev kaldet til Kjøbenhavn med hæderligt Tilbud; se ogsaa ovenfor Side 8. I et Brev fra *Thorkelin* 11/6 11 yttres der: Alle sige med en Mund, at Deres

Majestæt Kongen, i at lade Deres Excellence vederfares Ret, haver indlagt sig selv stor Ære.

Fra 1811 af findes jevnlig Hilsener til *Bülow* fra Dronningen i *Brockenhuuses* Breve, som ¹¹/₁ 12, ¹²/₁ 13, ²⁹/₁₀ 13, ⁷/₁₁ 15.

1815 da *Thorkelin* overrakte Kongen sit angelsachsiske Værk, der var bekostet af *Bülow*, sagde Kongen: Det er ædelt, det er ham værdigt. *Thork* ¹⁷/₆ 15.

Samme Aar var *Bülow* i Anledning af Kroningen hos Kongen, derom skriver *Thorkelin* ²³/₉ 15, — men endnu mere glæder jeg mig i Anledning af det passerede mellem Deres Majestæt Kongen og Dem selv ved sidste Afsked; Jeg kan ikke beskrive Deres Excellence mine Glædes Følelser derover; thi det overbeviser mig, at Kongen ikke har glemt sin trofaste, den eneste Ungdoms Ven, *Johan v Bülow!* Men hvor meget har ikke Hans Majestæt og vort dyrebare Fædrene Land tabt ved et fatal Øjeblikks Ueenighed. Ubodelig er Skaden.

1816 den 9de Marts skriver samme: Det glæder mit Hierte at Hans Majestæt Kongen har skrevet Deres Excellence et huldt Brev. Den almægtige Gud, vor algode Fader bevare dem begge og give dem daglig tiltagende Kræfter at gjøre godt.

Efterretninger

om

Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt

i Skoleaaret 1877—78

af

dens Rektor.

Afgangsexamen.

a. Fra de studerende Klasser.

I Slutningen af forrige Skoleaar indstillede sig til Afgangsexamen 6 Elever, nemlig:

1) I den sproglig-historiske Retning:

Peter Olav Ryberg Hansen, Søn af Provst H. paa Bornholm,

Edvard Ægidius Lützen, Søn af afd. Lærer L. paa Færøerne,

Johannes Jørgen Brammer Rüssel, Søn af Skolelærer R. i Buttrup;

2) i den matematisk-naturvidenskabelige Retning:

Povl Ludvig Peter Georg Sylow, Søn af afd. Byfoged og Borgmester S. i Korsør,

Kristian Frederik Gjærn Jacobsen, S. af Apotheker J. paa Avgustenburg,

Kristian Frederik Emil Gade, S. af prakt. Læge G. i Sønderborg.

Alle bestode med de Karakterer, som ses af omstaaende Tabel.

Til samme Prøve indstillede sig som Privatister, paa den sproglige Side: Seminarist Karl Frederik Henrik Kissmeyer, og paa den matematiske: Aage Westenholz, dimitteret af Kollaborator R. Møller i Kbhvn. Begge bestode med første Karakter.

Som Censorer fungerede Medlem af Undervisningsinspektionen, Prof. Dr. Steen i Fransk, Matematik og Naturlære (samt Matematik i 4de Klasse), Rektor Blichert i Latin, Græsk, Tysk, Historie og Oldnordisk, og Sproglærer Listov i Engelsk.

Karakterer ved Afgangsexamen.

	Dansk			Fransk.	Engelsk.	Historie.	Latin.			Græsk.	Naturlære.	Points.	Hoved-karakter.	
	bund. Opg.	fri Opg.	Old. nord.				skrift-lig.	mundt-lig.	ex. temp.					
O. Hansen .	Mg.	Mg. +	Mg. +	Mg. ?	*) Ug. ?	G. +	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Ug.	96	Første.	
E. Lützen . .	Mg.	G. +	Ug. ?	Mg.	Ug.	Mg. ?	Mg. ?	Mg.	Mg. ?	Mg.	Mg.	96	Første.	
J. Rüssel . .	Mg. ?	G. ?	G. +	G. ?	Mg. ?	Mg. ?	Mg.	G. ?	G.	G.	Ug. ?	75	Anden.	
	Dansk			Fransk.	Engelsk.	Historie.	Arithmetik		Geometri		Naturlære		Points.	Hoved-karakter.
	bund. Opg.	fri Opg.	Old. nord.				skrift-lig.	mundt-lig.	skrift-lig.	mundt-lig.	mek.	kem.		
P. Sylow . .	G. +	G.	G. +	G. +	Mg.	Mg.	Mg. ?	Mg.	Mg. ?	Mg. ?	Ug. ?	Mg. ?	89	Første.
K. Jacobsen .	Mg. ?	G. +	Mg.	G. +	G.	Mg.	G. ?	G.	Mg. +	G. +	Ug.	Ug. ?	87	Første.
K. Gade . . .	G. ?	G. ?	Mg.	G. +	G.	Ug.	Mg.	Ug.	G.	Ug. ?	Ug. ?	Ug. ?	90	Første.

*) Karakteren er given for Tysk.

b. Fra Realklasserne.

Afgangsexamen fra øverste Realklasse toges i Slutningen af forrige Skoleaar af 1 Elev og 4 skolesøgende Disciple, nemlig:

Jens Harald Thorning Paludan, Søn af Pastor P. paa Fæjø, Elev,

Hans Frederik Vilhelm Christensen, Søn af Guldsmed C. i Sorø, skolesøgende Discipel,

Ejnar Kiellerup, S. af Adjunkt K. i Sorø, skoles. Discipel,

Henning Marius Møller, S. af Particulier M. i Kbhvn., skoles. Discipel, og

Valdemar Emil Rikard Nielsen, S. af Pastor N. i Odden, skoles. Discipel,

der alle bestode med de Karakterer, der ses af omstaaende Tabel.

Ved denne Afgangsexamen deltog Medlem af Undervisningsinspektionen, Prof. Dr. Steen i Censuren i Matematik, Rektor Blichert i Dansk og Tysk og Sproglærer Listov i Engelsk, samt efter Indbydelse af Rektor Amtmand, Kammerherre Vedel i Fransk og Pastor V. Heise i Historie og Geografi.

Af fjerde Klasse udgik efter Hovedexamen 1 skolesøgende Discipel af den sproglige Retning og 1 Elev af den mathematisk-naturvidenskabelige efter at have bestaaet med samme Retsvirkning som Realisterne, nemlig:

Karl Adolf Linstow, S. af afd. Justitsraad L. i Sorø, skoles. Discipel, og

Frederik Josef Frederiksen, S. af Apotheker F. i New Orléans, Elev.

Deres Karakterer ses ligeledes af omstaaende Tabel.

Ved Prøven deltog Medlem af Undervisningsinspektionen, Prof. Dr. Steen i Censuren i Mathematik, Rektor Blichert i Latin, Amtmand, Kammerherre Vedel i Tysk og Akademilæge Gjellerup i Naturhistorie.

Karakterer ved Realafgangsexamen.

	Dansk.	Tysk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Geografi.	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.	Naturhistorie.	Points.
T. Paludan .	G.	Tg.	Mg. ?	Tg. ?	Mg.	Mg.	G. ?	G. ?	Ug.	Mg.	45.
F. Christensen	G. +	Tg.	Tg. +	Tg.	Mg.	Mg. ?	Mg. ?	G.	Mg.	Mg. +	50.
E. Kiellerup .	G. ?	Tg. ?	G. +	G. ?	Ug. ?	G. ?	G. ?	Mg. ?	Ug. ?	Ug. ?	52.
H. Møller . .	Tg.	Tg. ?	Tg. +	Tg.	Mg. ?	G.	G.	Tg.	Mg. ?	Mg.	34.
V. Nielsen .	G. ?	Tg. ?	G.	Tg. ?	Ug. ?	Mg. +	Mg. ?	G.	Mg.	Mg.	44.
K. Linstow .	Tg. +	Mg.	Mg. ?	Latin. G. ?	Mg.	Mg.	Mg. ?	Mg. ?	Græsk. Mg. +	Mg. ?	63.
F. Frederiksen	Tg. +	G.	Mg. ?	Tg. +	Ug.	Ug. ?	G. +	G.	Naturlære. Mg.	Mg. +	59.

Skolens Lærere.

Den hidtil ved Skolen konstituerede Adjunkt C. E. Kiellerup opnaaede under 2. Juli 1877 fast Ansættelse med sin gamle Anciennitet. For øvrigt have Lærerne været de samme som i forrige Skoleaar, og Inspektionsforretningerne ligeledes været fordelte mellem de samme Lærere, som i forrige Skoleaar.

Lærefagene

have været fordelte saaledes:

Rektor, Prof. Dr. Tregder: Latin i V og IV Kl., Græsk i VI Kl.	20 Timer.
Overlærer Bang: Latin i VI og III Kl., Græsk i IV og III Kl.	24 —
Overlærer Moth: Fransk i IV Kl., Engelsk i VI og V Kl. samt Realklasserne, Geografi i IV Kl. og I Realkl.	24 —
Overlærer Ibsen: Naturlære i alle Klasser	24 —
Overlærer Lorenzen: Naturhistorie i alle Klasser, Geografi i II Kl. samt II Realkl., Skrivning i IV Realkl.	23 —
Adjunkt Hansen: Tysk i V, III, II og I Klasse samt III og I Realklasse, Religion i alle Klasser, undt. VI og V	24 —
Adjunkt Kiellerup: Geografi i III Kl. samt i III Realkl., Fransk i II Kl. samt i IV og III Realkl.	10 —

Adjunkt Corfixen: Matematik i VI, IV, III og I Klasse	27	—
Adjunkt Rosing: Græsk i V Kl., Historie i V, IV, III og II Kl. samt III, II og I Realkl.	22	Timer.
Adjunkt Hoff: Dansk i VI, V, IV og III Kl., Fransk i III Kl., Latin i II Kl.	26	—
Adjunkt Wørmer: Dansk i II og I Kl. samt IV, III og II Realkl., Fransk i I Kl. samt II og I Realkl., Latin i I Kl.	27	—
Adjunkt Michelsen: Fransk og Religion i VI og V Kl., Matematik og Regning i IV og III Realkl.	23	—
Adjunkt Thaarup: Matematik og Regning i V og II Kl. samt II og I Realkl.	25	—
Kst. Lærer Lunddahl: Dansk i I Realkl., Tysk i IV Kl. samt IV og II Realkl., Historie i VI og I Kl. samt IV Realkl., Geografi i I Kl. og IV Realkl.	24	—
Tegnelærer, Medlem af Kunstakademiet Dals- gaard: Tegning i Realklasserne samt II og I Kl.	10	—
Musiklærer, Organist Siboni: Sang og In- strumentalmusik	17	—

Gymnastiklærer Christensen: Gymnastik m.

m. i hele Skolen 17 Timer.

Timelærer S. P. Hansen: Skrivning i alle

Klasser undtagen IV Realkl. 12 —

Det hvert Fag tillagte Antal Timer ses af nedenstaaende Tabel.

	VI a ab b	V a ab b	IV a ab b	IV R	III a ab b	III R	II	II R	I	I R
Dansk	4 1	4 1	2 1	2	2 1	3	2	2	3	3
Tysk		2	2	3	2	3	2	3	2	3
Fransk	4	4	3	3	2	2	3	3	3	3
Engelsk	2	2		3		3		4		3
Latin	7	8	7		7		8		6	
Græsk	5	5	5		5					
Religion	1	1			2	2	2	2	2	2
Historie	4	3	2	3	3	3	2	2	2	2
Geografi			2	2	1	1	2	2	2	2
Naturhistorie			2	2	2	2	2	2	2	2
Naturlære	3	5 3	5	3 2		2 2				
Mathematik med Reg- ning og geom.Teg- ning		9	8	5 2	7	4 2	6	5	6	5 6
Tegning				2		2	1	2	1	2
Skrivning .				1		1	1	2	2	2
Sang	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Gymnastik .	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36

Undervisningen i Instrumentalmusik gives udenfor den egentlige Skoletid. De Disciple i 6te og 5te Kl. samt i 4de Kl og 4de Realkl., der ikke deltage i Sang, syssel-

sættes i Timen med Gymnastik, Disciplene af 3die Kl. og 3die Realkl. dels med Gymnastik, dels med Skrivning, de øvrige ikke syngende Disciple med Skrivning.

De gennemgaaede Pensa.

have i Skoleaaret 1877--78 været følgende:

Dansk.

- I Kl. (Wørmer) og I Realkl. (Lunddahl) Forskjellige Læsebøger ere benyttede til Oplæsning og Analyse. Bojesens Sproglære. Nogle Digte ere lærte udenad. To Stile om Ugen.
- II Kl. og II Realkl. (Wørmer). Forskjellige Læsebøger ere benyttede til Oplæsning og Analyse; enkelte Forfatterværker oplæste. En Stil om Ugen.
- III Kl. (Hoff). Oplæsning af forskjellige Forfattere fra dette Hundredaar. To Stile om Maaneden. Med den matematiske Afdeling er i en særlig Time blandt andet den græske Mythologi gennemgaaet.
- III Realkl. (Wørmer.) Oplæsning af forskjellige Forfattere fra dette Hundredaar. Jævulig Analyse. En Stil om Ugen.
- IV. Kl. (Hoff) og IV Realkl. (Wørmer). Oplæsning af forskjellige ældre og yngre Forfattere. To Stile om Maaneden i IV, tre i IV R.
- V Kl. (Hoff). Islandsk: Udtog af Wimmers Formlære (2den Udgave). Læst og repeteret Wimmers Læsebog S. 9--36, 108--121 og 132--135. Dansk: Litteraturhistorien i Middelalderen (den yngre Runerække gennemgaaet og nogle Indskrifter tydede; Sprogprøver af Gammeldansk; Folkevisen). Af og til er et nyere Digterværk forelæst. De dygtigere Disciple have

haft Øvelse i mundtligt Foredrag. En Stil om Maaneden. Den math. Afd. har i en særlig Time læst Tregders græske Kunsthistorie og forskjelligt andet.

- VI Kl. (Hoff). Islandsk: Til Afgangsprøven opgives Wimmers Læsebog (1ste Udg.) S. 1—35, 40—62, 105—118 og 129—132 samt Hoff's og Hofforys Læsestykker, 1ste Hæfte. Deraf er i Aarets Løb læst af nyt Wimmer, S. 40—62 og Hoff; det øvrige samt Wimmers Formlære repeteret. — Svensk: I Skoleaarets Begyndelse læstes kursorisk Halvdelen af Hammerichs Læsestykker, Runebergs Fänrik Stål og Kungarne på Salamis. Litteraturoversigten hos Hammerich. — Dansk: Litteraturhistorien paa Grundlag af Hammerichs Oversigt. En Stil om Maaneden. Den mathem. Afd. har i en særlig Time oplæst forskjelligt af den nyere Litteratur.

Tysk.

- I Kl. og I Realkl. (Hansen). Møllers og Nyborgs Læsebog for Mellemlasser S. 82—101, 117—125, 147—149, 168—197. Af Simonsens Formlære fra § 14—§ 102.
- II Kl. (Hansen). Samme Læsebog S. 185—234. Simonsens Formlære § 14—104 og fra § 119 ud.
- II Realkl. (Lunddahl). Samme Læsebog S. 197—225, 251—265, 277—311. Simonsens Formlære § 1—104 og fra § 119 ud. Mundtlige og skriftlige Øvelser efter Holbechs og Petersens Materialier S. 1—48.
- III Kl. (Hansen). Møllers og Nyborgs større Læsebog S. 28—59, 64—66, 77—80, 91—97, 132—140, 148—156, 178—188. Simonsens Formlære fra § 14.

- III Realkl. (Hansen). Samme Læsebog S. 28—59, 64—66, 77—80, 91—97, 132—140, 148—156, 170—178. Simonsens Formlære § 14—104 og fra 119 ud. Ugentlig en Stil, skreven paa Skolen.
- IV Realkl. (Lunddahl). Samme Læsebog S. 157—212, 250—269, 306—327, 410—422. Simonsens Formlære repeteret; Syntaxen læst efter M. Funch. Kursorisk Læsning af Freytag, Soll und Haben. Mundtlige og skriftlige Øvelser efter Holbechs og Petersens Materialier og Kapers Stiløvelser for de højere Klasser.
- IV Kl. (Lunddahl). Samme Læsebog S. 41—66, 221—260, 269—280, 306—331, 366—378, 401—415. Simonsens Formlære repeteret. Kursorisk Læsning af Freytag, Soll u. Haben.
- V Kl. (Hansen). Læst i Slutningen af Hjorts pros. Læsebog og forskellige Steder i Hjorts poet. Læsebog. Eggers deutsches Lehr. u. Lesebuch, erster Theil (sporadisk). Syntaxen er gennemgaaet efter Hjort. Mundtlig Stil efter sidste Halvdel af Eibes 100 Timer.

Fransk.

- I Kl. (Wørmer). Sicks Læsebog for Mellemklasser S. 13—51 undt. Stykkerne S. 25—26. Af Garrigues' Sproglære det vigtigste af Formlæren. Mundtlig Oversættelse fra Dansk til Fransk efter nogle af de første Stykker i Garrigues' Elementarbog.
- I Realkl. (Wørmer). Samme Læsebog S. 13—47 med Undtagelse af Stykkerne S. 25—26. Det nødvendigste af Formlæren efter Garrigues.
- II Kl. (Kiellerup). Samme Læsebog S. 106—130, 141—197. Garrigues' Formlære i Udtog. Mundtlig

Oversættelse fra Dansk til Fransk efter Garrigues' Elementarbog.

- II Realkl. (Wørmer). Samme Læsebog S. 57—68, 96—119, 130—132, 141—150. Formlæren efter Garrigues.
- III Kl. (Hoff). Sicks Læsebog for højere Klasser S. 87—103, 180—247, 279—285, 310—334, tildels uden Repetition. Mundtlig Oversættelse fra Dansk til Fransk efter Garrigues' Elementarbog.
- III Realkl. (Kiellerup). Samme Læsebog S. 1—6, 44—53, 72—80, 230—266. Det vigtigste af Formlæren efter Garrigues.
- IV Kl. (Moth). Samme Læsebog S. 137—171, 180—196, 279—286, 291—298, 334—376. Formlæren efter Garrigues. Stiløvelser, for det meste mundtlige, efter Garrigues' Elementarbog. En Gang om Ugen Extemporallæsning.
- IV Realkl. (Kiellerup). Samme Læsebog S. 1—6, 15—24, 44—72, 180—195, 230—242, 279—285, 310—334. Formlæren efter Garrigues. En Gang om Ugen Extemporallæsning.
- V Kl. (Michelsen). Sicks Læsestykker, 2det H. Ord-føjningslæren efter Garrigues. To Stile om Ugen. Til Extemporallæsning er benyttet Staafs Anthologi.
- VI Kl. (Michelsen) Sicks Læsestykker, 3die H.; Sandeau, Mlle. de la Seiglière. To Stile om Ugen, en Gang ugentlig mundtlige Stiløvelser. Extemporallæsning efter Staafs Anthologi.

Engelsk. (Moth).

- I Realkl. I Listovs Elementarbog ere de engelske Stykker læste, og enkelte Sætninger i de danske oversatte paa

- Engelsk. Listovs Læsebog, 1ste Afdeling, S. 3—34.
Rosings Formlære til § 53.
- II Realkl. Listovs Læsestykker, 2den Afd., S. 3—118.
Rosings Formlære. Listovs Elementarbog er benyttet
til Oversættelse fra Dansk til Engelsk.
- III Realkl. Dickens: David Copperfield, 1ste B., S. 222—
321. Rosings Formlære.
- IV Realkl. Dickens: David Copperfield, 2det Bd., S. 1—
98, desuden repeteret 1ste Bd., S. 115—221. Rosings
Formlære. En Gang om Ugen Extemporallæsning
eller et hjemmelæst Pensum opgivet.
- V Kl. Listovs Læsestykker, 2den Afd., S. 3—22, 26—41,
85—118. Rosings Formlære.
- VI Kl. W. Scotts Ivanhoe S. 205—269; Listovs Læse-
stykker, 2. Afd., S. 184—204. Desuden har en
Discipel repeteret Ivanhoe S. 140—205, de andre
Listovs Læsestykker, 2den Afd., S. 85—103, 118—
170. Rosings Formlære. En Gang om Maanedens
Examination i et hjemmelæst Pensum.

Latin.

- I Kl. (Wørmer). Kerrns og Krebs' Læsebog S. 1—40.
Det tilsvarende af Madvigs Formlære.
- II Kl. (Hoff). Cæsar Bell. Gall. I, 1—29, II og III, læst
og to Gange repeteret. Madvigs Sproglære benyttet
under Læsningen. To Gange om Ugen Stil paa
Skolen.
- III Kl. (Bang). Sallusts Cat., Ciceros Tale for S. Roscius.
Ugentlig 2 Stile, den ene paa Skolen. Madvigs
Sproglære benyttet under Læsningen; i Slutningen af
Aaret er en Del af Ordføjningslæren læst i Sammenhæng.

- IV Kl. (Tregder). Livius' 22de Bog; Ciceros Tale for S. Roscius; i Blochs Udvalg af Ovid, 1ste H., Deucalion V. 1—156, Phaëthon, Europa og Pentheus. Ugentlig tre Stile, den ene paa Skolen.
- V Klasses sprogl. Afd. (Tregder). Statarisk læst: Livius, 23de Bog; Ciceros Taler mod Catilina, de officiis, 1ste og 2den Bog; Virgils Æneide 1ste og 2den Bog; Horats' Oder, 1ste og 2den Bog. Kursorisk: Livius, 22de Bog; Cic. de off., 3die Bog, Henrichsens Opg. S. 1—153. Ugentlig en skriftlig Oversættelse fra Latin til Dansk efter Henrichsens Opgaver. Enkelte Stykker af Tregders Litteraturhistorie.
- VI Klasses sprogl. Afd. (Bang). Statarisk læst og repeteret: Udvalg af Tacitus ved Bricka og Thomsen S. 1—54; Horats' Oder, 2den Bog og Breve (med A. P.). Repeteret: Livius' 24de Bog; Ciceros Taler for Dejotarus, Ligarius og det manil. Lovforslag, de officiis 1ste og 2den Bog; Virg. Æn., 2den og 3die Bog; Horats' Oder, 1ste Bog. Kursorisk er læst: Flemmers Udvalg med Forbigaaelse af S. 209—234 og en Del af Henrichsens Opgaver. Ugentlig en Oversættelse fra Latin til Dansk efter Henrichsens Opgaver. Litteraturhistorien efter Tregder, Antikviteter efter Bojesen.

Græsk.

- III Klasses sprogl. Afd. (Bang). Tregders Formlære er indøvet paa Lunds Læsebog S. 1—27.
- IV Klasses sprogl. Afd. (Bang). Xenoph. Anab., 1ste Bog Homers Od., 1ste og 2den Bog. Formlæren efter Tregder repeteret.

V Klases sprogl. Afd. (Rosing). Bergs Fortællinger af Herodots Historie S. 1-- 93 med Forbigaaelse af Stykket om Pisistratus og XI, 2; Hom. Od., 7de, 9de, 10de og 12te Bog, Iliad., 1ste Bog. Tregders Mythologi.

VI Klases sprogl. Afd. (Tregder). Af nyt er læst og repeteret Xen. Mem., 1ste Bog; Plat. Apol.; Demosthenes' olynthiske Taler. Ordføjningslære og Oldsager er meddelt mundtlig. Tregders Mythologi. De i forrige Aar læste er repeteret, nemlig Herodot, 8de Bog og 9de Bog, Kap. 1--65; Hom. Od., 2den til og med 8de Bog.

Religion.

I Kl. (Hansen). Balslevs Forklaring § 1--72. Af Assens' mindre Bibelhistorie det N. T. til 2det Afsnit. Fire Psalmer.

I Realkl. (Hansen). Balslevs Forklaring § 1--72. Af Assens' mindre Bibelhistorie det G. T. Fire Psalmer.

II Kl. (Hansen). Balslevs Forklaring fra § 66 ud. Assens' mindre Bibelhistorie, det G. T. og det N. T. fra Stykket 12 til 2det Afsn. Fire Psalmer.

II Realkl. (Hansen). Balslevs Forklaring fra § 55. Assens' mindre Bibelhistorie, det G. T. og af N. T. til Stykket 11. Fire Psalmer.

De ukonfirmerede Disciple af III Kl. og III Realkl. (Hansen). Balslevs Forklaring. Assens' Bibelhistorie til N. T., 2det Afsnit. Fire Psalmer.

De konfirmerede Disciple af III Kl. og III Realkl. have fra midt i Maj været samlede med de ukonfirmerede. (Hansen). Den første Halvdel af Apostlenes Gjerninger er da gennemgaaet.

V og VI Kl. (Michelsen). Til Læsningen af udvalgte

Stykker af det G. og N. T. er knyttet en Udvikling af Hovedpunkterne i den kristelig Tros- og Sædelære.

Historie.

- I Kl. (Lunddahl). . Bohrs Middelalderens Historie, S. 1—161 med Undt. af S. 26—40 og 50—52.
- I Realkl. (Rosing). Blochs Lærebog for Realskoler, 1ste Del til S. 109.
- II Kl. (Rosing). Thriges Nordens Historie til 1523. Bohrs Middelalderens Historie fra Opdagelsesrejserne.
- II Realkl. (Rosing). Blochs Lærebog, 1ste D. S. 153—2den Del S. 71.
- III Kl. (Rosing). Thriges Nordens Historie fra 1588—1863. Bohrs nyere Historie fra Reformationen til Konsularregjeringen i Frankrig.
- III Realkl. (Rosing). Blochs Lærebog fra Reformationen til 1863.
- IV. Kl. (Rosing). Bohrs nyere Hist. fra Konsularregjeringen i Frankrig—1815. Thriges Oldtidens Historie.
- IV Realkl. (Lunddahl). Det hele Kursus repeteret efter Bloch.
- V Kl. (Rosing). Bohrs nyere Historie fra 1815—1863. Repeteret Thriges Nordens Historie og Middelalderens og den nyere Tids Hist. fra 1789—1815 efter Bohr.
- VI Kl. (Lunddahl). Det hele Kursus repeteret efter Bohr og Thrige (Oldtidens og Nordens Historie).

Geografi.

- I Kl. (Lunddahl). Erslevs Lærebog Nr. 2 til S. 127.
- I Realkl. (Moth). Samme Bog til S. 77.
- II Kl. og II Realkl. (Lorenzen). Samme Bog: Fra Frankrig til Amerika.

III Kl. og III Realkl. (Kiellerup). Samme Bog: Forfra til Østevropa og fra Amerika ud.

IV Kl. (Moth) og IV Realkl. (Lunddahl). Samme Bog repeteret.

Mathematik og Regning.

I Kl. (Corfixen). Efter J. Petersens Arithmetik de 4 Regningsarter og Decimalbrøk. Ligninger af 1ste Grad med 1 ubekjendt. Praktisk Regning efter Bokkenheuser. Rumstørrelser behandlede ved et Apparat af Træklodser.

I Realkl. (Thaarup). Bokkenheusers Regnebog for Mellemklasser §§ 5—6 og noget ind i de blandede Opgaver. Arithmetik: Regning med Bogstavstørrelser, hele og brudne; Ligninger af 1ste Grad. Geometri: Kort Udsigt over let anskuelige Rumstørrelser. Hjemmeopgaver to Gange ugentlig.

II Kl. og II Realkl. (Thaarup). To Gange ugentlig praktisk Regning (blandede Opgaver) efter Bokkenheusers Regnebog for Mellemklasser. Petersens Arithm. og Algebra I (undt. §§ 55, 86—107, 119—125). Petersens Geom. til 3die Kap. Hjemmeopgaver to Gange om Ugen.

III Kl. (Corfixen). Af Steens elem. Algebra Potens, Rod, Logarithmer. Petersens Geometri, 130—178. Hjemmeopgaver. Klassens mathem. Afd. desuden geom. Tegning.

III Realkl. (Michelsen). Praktisk Regning efter Bokkenheuser. Steens elem. Algebra: Rod og Ligninger. Petersens Geom. § 67—106. Hjemmeopgaver. Geometrisk Tegning.

- IV Kl. (Corfixen). Det befalede Pensum efter Smiths Lærebog.
- IV Realkl. (Michelsen). Steens elem. Arithm. og Algebra. Petersens Geometri. Praktisk Regning efter Bokkenheusers Regnebog for de højere Klasser. To Hjemmeopgaver om Ugen. Petersens geom. Opgaver. Geometrisk Tegning.
- V Klasses math. Afd. (Thaarup). Petersens Arithm. og Algebra 1—II. Petersens Metoder og Theorier til og med 185. Petersens Trigonometri. Mundts Stereometri. Projektionstegning. Ugentlig 3 skriftlige Udarbejdelser.
- VI Klasses math. Afd. (Corfixen). J. Petersens analyt. Geometri. Determinander og imaginære Størrelser efter Petersens Algebra. Repeteret det i de sidste 2 Aar lærte. Projektionstegning. Tre skriftlige Arbejder om Ugen.

Naturlære. (Ibsen).

- III Kl. math. Afd. Ørsteds mekan. Fysik: Lydlære. Efter Silfverbergs kem. Fysik: Magnetisme, Gnidningselektricitet, Voltastøtten og Varmelære. Efter Holtens Naturens alm. Love: Lyslære indtil Instrumenter.
- III Realkl. Holtens Naturens alm. Love: det samme.
- IV Kl. math. Afd. Lyslære efter Holtens Naturens alm. Love; det øvrige efter Ørsteds mek. Fysik, Silfverbergs kem. Fysik og Johnstrup, De kemiske Grundstoffer med Tilføjelser.
- IV Realkl. Læst det befalede Pensum efter Holtens Naturens alm. Love og Johnstrup, De kem. Grundstoffer med Tilføjelser.

- V Kl. sprogl. Afd. Holtens Naturens alm. Love, S. 1—107 og S. 160—279.
- VI Kl. sprogl. Afd. Det hele Pensum repeteret efter Holtens Naturens alm. Love og Jørgensens Astronomi.
- V Kl. math. Afd. Ørsteds mekan. Fysik, fra Luftens Vægtfylde til Bolgebevægelse. Jamins *petit traité de physique*: Varme, Elektricitet, Galvanisme, Magnetisme, Thermoelektricitet. Regnet 60 Opgaver efter Ganot og Pierre.
- VI Kl. math. Afd. har repeteret det hele Pensum efter Ørsted, Jamin og Jørgensens Astronomi. Regnet over 100 Opgaver efter Ganot og Pierre.

Naturhistorie (Lorenzen).

- I Kl. og I Realkl. Hvirveldyrene efter Lützens Begyndelsesgrunde Nr. 2. Det linneiske System er gennemgaaet, og Øvelser foretagne i at bestemme Planter.
- II Kl. og II Realkl. Det menneskelige Legemes Bygning og Leddyrene efter Lütken. Omtrent Halvdelen af Planterigets Naturhistorie ved Vaupell og Grønlund.
- III Kl. og III Realkl. Den Halvdel af Planterigets Naturhistorie efter Vaupell og Grønlund, som ikke blev læst i forrige Skoleaar. Hvirveldyrene og de højere Bløddyr efter Lütken.
- IV Kl. og IV Realkl. Det tidligere læste saavel i Zoologi som i Botanik er repeteret.
- V Kl. math. Afd. har lært at kjende de vigtigste Mineralier og Bjærgarter; dernæst er der meddelt en Oversigt over den alm. Geognosi og Danmarks Geognosi. Geologiens Hovedsætninger af Fogh er benyttet.

Tegning. (Dalsgaard).

- I Realkl. har i Begyndelsen af Aaret tegnet efter større Omridsfortegninger af Menneske- og Dyrehoveder og sidst paa Aaret efter skyggede Hoveder, Hænder, Planter o. s. v.
- II Realkl. har tegnet efter større Klodser, først blot Omrids, senere ogsaa med Skygge.
- I og II Kl. have haft Øvelse med Passer, Lineal og Ridsefjeder for at gjøres dygtige til med nødvendig Præcision at udføre geometriske Tegninger under Mathematiklærerens Vejledning. I den Hensigt er der fremstillet et Slags Ornamenter, dannede hovedsagelig af lige Linier, Cirkler og Buer, der ere optrukne dels med rene Linier, dels med punkterede, dels saaledes, at Frihaandstegning ikke ganske er udeladt.
- III Realkl. har fortsat II Realklasses Øvelser, kun at Klodserne have været vanskeligere, i Reglen med krumme Flader, medens disse i II R. vare lige.
- IV Realkl. har tegnet efter forskjellige Kar.

Skrivning.

- I og II Kl. samt I, II og III Realkl. (S. P. Hansen). Bjerrings Forskrifter. I de studerende Klasser bruges kun engelsk Skrift, i Realkl. tillige gothisk.
- IV Realkl. (Lorenzen). Bjerrings Forskrifter.

I **Sang** have i Aarets Løb 73 Elever og Skolesøgende haft Undervisning. Tillige have 12 Elever hver haft 2 halve Timers egentlig Undervisning i Instrumentalmusik.

I **Riffølskydning** deltog i Skoleaaret 1876 - 77 14 Disciple af 6te og 5te Klasse. Der blev gjort 230 Skud paa 100 Alen (356 Points, 180 Træffere, Sum af Points 536); 295 Skud paa 200 Alen (370 Points, 224 Træffere,

Sum af Points 594; 110 Skud paa 300 Alen (136 Points, 80 Træffere, Sum af Points 216); 40 Skud paa 400 Alen (34 Points, 24 Træffere, Sum af Points 58).

Disciplene.

Ved forrige Programs Udgivelse talte Skolen 116 Disciple, nemlig 77 Elever og 39 skolesøgende Disciple. Af disse udgik 2 før Examen, 13 dimitteredes og 1 udgik efter Examen, hvorimod 1 ny optoges, saa at der ved det ny Skoleaars Begyndelse fandtes 101 ældre Disciple. Der optoges til samme Tid 39 ny, saa at Skoleaaret begyndte med 140 Disciple. I Aarets Løb ere 9 Disciple udmeldte og 1 død, hvorimod 2 ny ere optagne, saa at der nu i Juni Maaned er 132 Disciple, der med Undtagelse af 6te Klasse paa nedenstaaende Liste ere fordelte i Klasserne efter Gjennemsnittet af de Pladser, de i Skoleaaret have opnaaet ved Omflytning.

VI Klasse.

1. Jens Karl Francisco Johannes Beyerholm, f. $\frac{5}{3}$ 58. (Seminariefører B. paa Jonstrup).
2. Marius Koefoed Zahrtmann, f. $\frac{26}{1}$ 61. (Overlæge Z. i Rønne).
3. Holger Kristoffer Konrad Nyholm, f. $\frac{15}{8}$ 60. (Overretsassessor N. i Kjøbenhavn).
4. Johan Kristian Vibe Harhoff, f. $\frac{19}{2}$ 60. (Afd. Konferensraad H. i Ringsted).
5. Gutzon Oluf Münster, f. $\frac{13}{6}$ 59. (Forpagter M. paa Peterslund).
6. Johan Frederik Voigt Halvorsen, f. $\frac{26}{4}$ 60. (Pastor H. i Sandager i Fyen).

Nr. 4 er skolesøgende Discipel, de øvrige Elever.

Nr. 1 og 4 danne den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling, de øvrige den sproglig-historiske.

V Klasse.

A. Den sproglig-historiske Afdeling.

1. Marius Godskesen, f. $7/7$ 61. (Havneoppebørselskontrollør G. i Kbhvn.).
 2. Børge Esaias Bernhof Jacobsen, f. $25/4$ 62. (Apotheker J. paa Avgustenburg paa Als).
 3. Lavrits Kristian Münster, f. $3/9$ 60. (Broder til Nr. 5 i VI.).
 4. Markus Mathiesen, f. $17/9$ 60. (Pastor M. i Gjørlev).
 5. Viktor Emanuel Camillo Bruun, f. $21/8$ 60. (Litteratus B. i Kbhvn.).
 6. Henrik Louis Blauenfeldt, f. $28/11$ 59. (Pastor B. i Lundforlund).
 7. Jakob Hartmann Poulsen, f. $29/11$ 59. (Læge P. i Rønne.)
 8. Morten Kristian Hempel Dreyer, f. $21/6$ 60. (Redaktør, Kancelliraad D. i Odense).
 9. Jens Peter Nikolaj Østergaard, f. $10/7$ 61. (Inspektør Ø. paa Sorø Amts Sygehus).
- Nr. 9 er skoles. Discipel, de øvrige Elever.

B. Den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling.

1. Erik Kirstinus Lavrits Larsen, f. $12/12$ 61. (Murmester L. i Slagelse).
2. Johannes Juhl Raahauge, f. $10/3$ 61. (Kbmd. R. i Hull i England.)
3. Bruno Karl Emil Wesche, f. $17/5$ 61. (Afd. Grosserer og Skifertækker W. i Kbhvn.).
4. Adolf Oppermann, f. $14/1$ 61. (Skovrider O. i Nyrup).
5. Ludvig Frederik Vilhelm Dahlerup, f. $13/8$ 61. (Birke-dommer D. paa Amager).

6. Karl Herman Schultz, f. $15/2$ 61. (Jægermester S. i Slagelse).
7. Hans Winther, f. $20/8$ 61. (Provst W. i Gimlinge).
Alle ere Elever.

IV Klasse.

1. Gravers Kristian Jakobsen Kokholm Bjerre, f. $3/12$ 59. (Kbmd. B. i Hygum i Jylland).
2. Avgust Reenberg Flagstad, f. $8/8$ 61. (Pastor emerit. F. i Kbhvn.)
3. Karl Kristian Henrik Holberg, f. $23/12$ 61. (Pleje-fader Pastor Krog-Meyer i Nidløse).
4. Andreas Boghart Richter, f. $21/5$ 61. (Pastor R. i Boslunde).
5. Johannes Visby, f. $21/11$ 61. (Kbmd. V. i Nakskov).
6. Valdemar Avgust Peter Harald Buchwald, f. $24/4$ 60. (Proprietær B. til Estruplund i Jylland).
7. Johannes Kristian Magnus Rump, f. $11/8$ 61. (By-foged og Borgmester R. i Korsør).
8. Jørgen Karl Henrik Tegner, f. $23/6$ 61. (Overingeniør, Justitsraad T. i Aarhus).
9. Frederik Jens Vilhelm Madsen, f. $13/3$ 63. (Skue-spiller M. i Kbhvn.).
10. Mads Rasmussen, f. $14/7$ 60. (Gaardmand Rasmus Hansen i Bregnemose i Fyn).
11. Ludvig Sylow, f. $6/10$ 61. (Afd. Byfoged og Borgmester S. i Korsør).

Nr. 3 og 11 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

Nr. 6, 7 og 11 udgjøre den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling, de øvrige den sproglig-historiske.

IV Realklasse.

1. Karl Vincens Oppermann, f. $21/1$ 63. (Broder til Nr. 4 i V m.).
 2. Ludvig Brandstrup, f. $16/8$ 61. (Skolelærer B. i Tranekær).
 3. Andreas Molbech Lundh, f. $14/10$ 60. (Apotheker L. i Korsør.)
 4. Kristian Frederik Heise, f. $24/10$ 61. (Pastor H. i Pedersborg).
- Nr. 4 er skoles. Discipel, de øvrige Elever.

III Klasse.

1. Niels Hans Godskesen, f. $21/3$ 63. (Broder til Nr. 1 i V s.).
2. Kristian Wilster, f. $15/6$ 65. (Afd. Akademilæge W. i Sorø).
3. Helge Vedel, f. $21/11$ 63. (Amtmand, Kammerherre V. i Sorø).
4. Thomas Thomsen, f. $19/5$ 61. (Kongslejlænding Thomas Jakobsen i Sandevaag, Færøerne).
5. Harald Erik Agnar Rump, f. $2/3$ 63. (Broder til Nr. 7 i IV).
6. Tyge Josias Allese de Fine Bunkeflod, f. $1/10$ 63. (Apotheker B. i Stubbekjøbing).
7. Vilhelm Blauenfeldt, f. $22/9$ 61. (Broder til Nr. 6 i V s.).
8. Theodor Jermin Arenstorff, f. $14/12$ 60. (Afd. Stamhusbesidder A. til Overgaard i Jylland).
9. Vilhelm Rosenberg, f. $20/8$ 62. (Dr. phil. R. i Kbhvn.).
10. Hans Bredal Møller, f. $17/12$ 62. (Afd. Propr. M. til Vejstrupgaard i Fyn).

11. Frederik Jørgensen, f. $^{23}/_{10}$ 63. (Skolelærer J. i St. Ibs paa Bornholm).
12. Johan Ludvig Freuchen, f. $^{21}/_4$ 63. (Pastor F. i Højby).
Nr. 2, 3 og 8 ere skoles. Disciple, de øvrige Elever.
Nr. 5, 9 og 10 udgjøre den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling, de øvrige den sproglig-historiske.

III Realklasse.

1. Karl Frederik Sofus Holmblad, f. $^{1}/_5$ 64. (Forretningsfører H. i Nakskov).
2. Axel Vilhelm Scheel, f. $^{15}/_1$ 64. (Fhv. Godsforvalter S. i Kbhvn.).
3. Valdemar Kristian Petersen, f. $^{27}/_{11}$ 61. (Afd. Bager P. i Kbhvn.).
4. Lavrits Alexander Christensen, $^{17}/_2$ 63. (Guldsmed C. i Sorø).
5. Andreas Esbensen Brodtkorb, f. $^{15}/_5$ 62. (Kbmd. B. i Vardø i Norge).
6. Johan Karl Georg Rechtvig, f. $^{27}/_4$ 61. (Slagter R. i Sorø).
7. Emil Holm, f. $^{3}/_5$ 63. (Propr. H. til Lerchenfelt).
8. Theodor Valdemar Axel Rechtvig, f. $^{6}/_7$ 62. (Broder til Nr. 6).
9. Alfred Viktor Emanuel Poulsen, f. $^{13}/_{12}$ 62. (Kbmd. P. i Sorø).
10. Edvard Emil Carlsen, f. $^{22}/_9$ 60. (Godsforvalter C. paa Bækkeskov).
11. Peter Vilhelm Julius Wiboltt, f. $^{27}/_3$ 62. (Kbmd. W. i Nakskov).
12. Kristian Henrik Friis Hattensen, f. $^{19}/_8$ 63. (Gouvernementssekretær, Justitsraad H. paa St. Thomas).

Nr. 4, 5, 6, 8 og 9 ere skoles. Disciple, de øvrige Elever.

II Klasse.

1. Hans Georg Heiberg, f. $\frac{9}{4}$ 64. (Pastor H. i Vemmelev).
2. Niels Sørensen, f. $\frac{28}{1}$ 63. (Væver S. i Ø. Skjer-
ninge i Fyn).
3. Vilhelm Rasmus Andreas Andersen, f. $\frac{16}{10}$ 64.
(Provst A. i Ringsted).
4. Hjalmar Thorkil Bryde, f. $\frac{30}{11}$ 64. (Isl. Kbm. B. i
Kbhvn.).
5. Emil Friis Buchwald, f. $\frac{19}{8}$ 64. (Broder til Nr. 6 i
IV Kl.).
6. Holger Lund, f. $\frac{16}{2}$ 64. (Pastor L. i Arninge paa
Laaland).
7. Thorvald Clausen Gad, f. $\frac{22}{6}$ 62. (Landinspektør,
Godsforvalter G. paa Gunderslevholm).
8. Søren Ludvig Kristian Nørtoft, f. $\frac{15}{5}$ 65. (Skole-
lærer N. i Jørsby paa Mors.)
9. Niels Peter Schjerbeck, f. $\frac{20}{1}$ 64. (Afd. Ingenieur
S. i Kbhvn.).
10. Georg Povl Edvard William Klingsey, f. $\frac{25}{5}$ 64.
(Afd. Stukkaturfabrikant K. i Kbhvn.).
11. Jakob Kristian Zinn, f. $\frac{3}{3}$ 65. (Afd. Skolelærer Z. i
Flinterup).
12. Hans Jørgen Rasmussen Jagd, f. $\frac{28}{2}$ 63. (Kapt. J.
til Egebæksande i Jylland).
13. Otto Vilhelm Mandrup Poulsen, f. $\frac{1}{1}$ 64. (Snedker
P. i Sorø).
14. Hans Jakob Thomsen Boesgaard Rasmussen, f. $\frac{9}{8}$ 65.
(Prokurator R. til Skrobelevgaard paa Langeland).
15. Adolf Frederik Marius Nielsen, f. $\frac{3}{5}$ 63. (Skolelærer
N. i Bavelse).

16. Ludvig Kristian Østergaard, f. $17/4$ 65. (Broder til Nr. 9 i V s.)

Nr. 1, 9, 11, 13, 14 og 16 ere skoles. Disciple, de øvrige Elever.

II Realklasse.

1. Jens Gerhard Petersen, f. $30/10$ 62. (Kbmd. P. i Kjøge).
2. Axel Valdemar Schou, f. $16/4$ 64. (Afd. Redaktør og Bogtrykker S. i Ringsted).
3. Johan Albert Bayer, f. $3/6$ 64. (Kollektør B. i Rudkjøbing).
4. Alfred Josias Wiboltt, f. $17/5$ 63. (Broder til Nr. 11 i III R.)
5. Louis William Kastrup, f. $20/9$ 63. (Forpagter K. paa Lynga i Halland).
6. Frans Antøn Dybbøl Smith, f. $10/12$ 63. (Kbmd. S. i Sorø).
7. Valdemar Ferdinand Holmsen, f. $3/3$ 61. (Grosserer H. i Helsingfors i Finland).
8. Vigant Barker Clausen, f. $1/2$ 63. (Kbmd. C. i Kbhvn.).
9. Johan Henrik Kristoffer Weeke, f. $5/4$ 63. (Kbmd. W. i Næstved).
10. John Kristian Vilhelm Lund, f. $11/8$ 62. (Fhv. Propr. L. i Sorø).
11. Henrik Nikolaj Winther, f. $8/8$ 63. (Broder til Nr. 7 i V m.)
12. Anders Johny Hoel Holmsen, f. $27/6$ 63. (Broder til Nr. 7).
13. Valdemar Gustav Frederik Parbst, f. $2/12$ 64. (Afd. Snedker P. i Sorø).

14. Axel Peter Svend Schiønmann, f. $7/12$ 61. (Kbmd. S. i Sorø).

Nr. 6, 8, 10, 13 og 14 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

I Klasse.

1. Karl Frederik Rosenberg, f. $1/8$ 66. (Broder til Nr. 9 i III).
2. Axel Hilarius Kalko, f. $30/6$ 65. (Overretsprok. K. i Kbhvn.)
3. Oskar Hilarius Kalko, f. $4/10$ 66. (Broder til Nr. 2).
4. Aage Kjellerup Arendrup, f. $16/6$ 65. (Ingeniørkapt. A. i Kbhvn.).
5. Flemming Kristian Hansen, f. $20/6$ 63. (Møller H. i Gjørlev).
6. Valdemar Blauenfeldt, f. $10/7$ 63. (Broder til Nr. 6 i V. s. og Nr. 7 i III).
7. Alfred Henry Tegner, f. $26/6$ 64. (Broder til Nr. 8 i IV Kl.).
8. Axel Frederik Karl Mathias Moth, f. $19/2$ 67. (Overlærer M. i Sorø).
9. Herman Karl Vilhelm Siegumfeldt, f. $14/3$ 65. (Apotheker S. i Glostrup).
10. Jakob Christensen, f. $25/6$ 64. (Kancelliraad C. i Kbhvn.).
11. Mogens Johannes Trautner, f. $14/8$ 66. (Kbmd. T. i Sorø).
12. Johan Karl Georg Riedel, f. $20/9$ 65. (Fabrikant R. i Kbhvn.).
13. Kristian Edvard Sylow, f. $25/10$ 65. (Broder til Nr. 11 i IV.)

14. Axel Albrecht Borges, f. $^{24}/_7$ 66. (Amtsfuldm. B. i Sorø.)
15. Kristian Emanuel Emil Flor, f. $^{3}/_2$ 66. (Prokurator F. i Sorø).
16. Karl Johannes Henrik Bodenhoff, f. $^{17}/_5$ 62. (Plejefader Pastor Hansen i Kjerte i Fyn).
17. Ernst Thomas Staggemeier, f. $^{28}/_2$ 64. (Kapt. S. i Nyborg).
18. Harald Peter Nis Petersen, f. $^{2}/_1$ 64. (Apotheker P. i Svenborg).
19. Jean Peter Petersen, f. $^{21}/_{12}$ 64. (Jernstøber P. i Sønderborg).
20. Sofus Berg, f. $^{17}/_9$ 65. (Distriktslæge B. i Nykjøbing i S.)

Nr. 4, 5, 6, 7, 9, 10, 16, 17 og 19 ere Elever, de øvrige skolesøgende Disciple.

I Realklasse.

1. Rudolf Oppermann, f. $^{29}/_6$ 65. (Broder til Nr. 4 i V m. og Nr. 1 i IV R.).
2. Albert Frederik Tolderlund, f. $^{29}/_3$ 66. (Kbmd. T. i Præstø).
3. Kristian Emil Mandrup Poulsen, f. $^{25}/_{10}$ 65. (Broder til Nr. 13 i II).
4. Sofus Karl Adolf Thaarup, f. $^{16}/_{11}$ 64. (Afd. Godsforvalter T. paa Broholm i Fyn).
5. Oluf Erik Nyborg, f. $^{7}/_2$ 64. (Forpagter N. paa Zastrov i Fyn).
6. Axel Johan Carlsen, f. $^{22}/_4$ 62. (Broder til Nr. 10 i III R.).
7. Rikard Joakim Evald Michelsen, f. $^{9}/_3$ 65. (Skibsbygger M. i Kbhvn.).

8. Otto Valdemar Jensen, f. $24/10$ 64. (Gaardejer Jens Larsen i Borød Flinterup).
9. Karl Kristian Nielsen, f. $10/7$ 66. (Skibsreder N. i Rudkjøbing).
10. Johannes Fabricius Mackeprang, f. $29/8$ 65. (Forpagter M. paa Kiding i Slesvig).
11. Karl Andreas Esbensen, f. $28/4$ 64. (Forp. E. paa Raakildegaard i Jylland).
12. Georg Emilius Hansen, f. $5/8$ 65. (Afd. Kbmd. H. i Sorø).
13. Just Urban Evgen Hansen, f. $24/3$ 63. (Broder til Nr. 12).
14. Peter Avgust Klavs Bang, f. $13/12$ 64. (Kbmd. B. i Ringsted).
15. Nikolaj Valentin Kramer, f. $11/11$ 64. (Grosserer K. i Kbhvn.).
16. Ove Ludolf Kjær, f. $2/6$ 64. (Stivfader Distriktslæge Salicath i Faaborg).
17. Georg Andreas Westergaard, f. $30/11$ 64. (Plejef. Pastor emer. Thaning i Lyderslev).
18. Johan Kristian Partsch, f. $30/4$ 64. (Slagter P. i Flensborg).
19. Hother Herman Freuchen, f. $28/9$ 65. (Broder til Nr. 12 i III).
20. Johannes Theodor Alfred Schmedes, f. $19/7$ 65. (Læge S. i Glumsø).
21. Harald Johan Nyborg, f. $15/1$ 67. (Broder til Nr. 5).
Nr. 1, 4, 5, 11, 17, 18, 19 og 20 ere Elever, de øvrige skoles. Disciple.

Beneficiær.

Gratispladser paa Opdragelsesanstalten have været tildelte 14 Elever, nemlig: J. K. F. J. Beyerholm, M. K.

Zahrtmann, M. Godskesen, B. K. E. Wesche, B. E. B. Jacobsen, J. J. Raahauge, V. E. C. Bruun, H. L. Blauenfeldt, G. K. J. K. Bjerre, A. R. Flagstad, J. Visby, K. V. Oppermann, T. Thomsen og A. V. Scheel.

Ansøgninger om Gratistpladser maa hvert Aar fornyes. De stiles „Til Kongen“ og indsendes til Rektor.

Det Müllerske Legat (100 Kroner) har været tillagt følgende Elever: M. K. Zahrtmann, M. Godskesen, M. Mathiesen, F. L. V. Dahlerup, H. Winther, A. Oppermann, A. B. Richter, A. R. Flagstad, J. K. M. Rump, K. V. Oppermann, N. H. Godskesen, J. L. Freuchen, V. Blauenfeldt, H. E. A. Rump, K. H. F. Hattensen, H. N. Winther og H. Lund.

Ansøgninger om dette Legat, der kun kan tillægges Elever, som ere Sønner af kongelige Embedsmænd, maa ligeledes hvert Aar fornyes og forsynes med ny Traugst-attest. De stiles til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet og indsendes til Rektor.

Nedsættelse af 96 Kroner i det aarlige Elevkontingent 400 Kr. er tilstaaet følgende 8 Elever: G. O. og L. K. Münster, H. Winther, J. K. M. Rump, M. Rasmussen, L. Brandstrup, T. J. A. de F. Bunkeflod og J. G. Petersen samt extraordinært til den fra Ronne Skole overflyttede Elev J. H. Poulsen.

Fritagelse for at erlægge Skolepenge (96 Kr.) er tilstaaet følgende skolesøgende Disciple: J. P. N. Østergaard, K. F. Heise, L. A. Christensen, L. Sylow, J. K. G. og T. V. A. Rectvig, K. Wilster, N. P. Schjerbeck, J. K. Zinn, O. V. M. Poulsen, V. G. F. Parbst og F. A. D. Smith, samt extraordinært til A. F. K. M. Moth, som Søn af en Lærer.

Af det særlige Stipendiefond for Sorø, Frederiksborg og Roskilde lærde Skoler har J. K. F. J. Beyerholm nydt højeste Stipendium (100 Kr.), L. K. Münster og L.

Sylow mellemste Stipendium (70 Kr.) og G. O. Münster, B. E. B. Jacobsen og K. Wilster laveste Stipendium (40 Kr.).

Til at nyde Overlærer A. Sibberns Legat for 1877 har Lærerkollegiet udnævnt Stud. Theol. S. A. B. Michelsen, dimitteret i 1876.

Forskjellige Efterretninger.

Bibliotheket

er i Aaret 1877 blevet forøget med 309 Bind og udgjør nu 36,853 Bind. Af Doubletter er intet afhændet; Restbeholdningen for det tidligere solgte er 28 Kr. 88 Øre. Udlaan og det specielle Tilsyn er overdraget til Overlærer Bang.

Den naturhistoriske Samling

er i dette Skoleaar forøget med følgende Gjenstande:

A. Den zoologiske Afdeling:

Canis familiaris. Tam Hund. Hovedskal. Given af Elev Hans Winther.

Bos Urus. Uroxe. Højre Stejle. Atterup i Næsby Sogn.

Cervus elaphus. Kronhjort. Venstre Tak med 8 Ender.

En Mose i Krøjerup. Given af Disc. V. Rechtvig.

En Samling Fugleæg af 48 Arter, given af Eleverne Hans og Henrik Winther.

En mindre Samling Fugleæg af omtrent 20 Arter Spurvefugle fra Omegnen af New York, given af Overlærer Ibsen.

Bufo calamita. Strandtudse. Gimlinge. Given af Henrik Winther.

Taenia marginata af en Hund, opklæbet paa en Glasplade. Given af Adj. Kiellerup.

B. Den botaniske Afdeling:

<i>Carya olivæformis</i> .	2 Frø.	} Givet af Adj. Kiellerup.
<i>Juglans nigra</i> .	} Frugter.	
— <i>cinerea</i> .		
<i>Cycas revoluta</i> .	2 Blade med Frø af Koglen.	

C. Den mineralogiske Afdeling:

Et Stykke Lava. Thorsminde.

Et Stykke Granit med Flusspath. Allinge. Givet af
Student A. Vedel.

Ananchytes ovata. Kjøge. Givet af Elev J. G. Petersen.

To Stereoskopbilleder paa Glas af Rosenlauigletscheren.

Et Stereoskopbillede — — — Grindelwaldgletscheren.

Oldsagsamlingen.

En sleben Flintkile uden Bane } Kiding i Slesvig. Givne

En lille Øxe af Grønsten } af fhv. Elev V. Carstens.

En tilhuggen men usleben Flintkile uden Bane. Skrøbelev
paa Langeland. Given af Disc. H. Rasmussen.

Det specielle Tilsyn med disse to Samlinger er over-
draget til Overlærer Lorenzen.

Den fysiske Samling,

der staar under Tilsyn af Overlærer Ibsen, er bleven
forøget med et Spektroskop fra J. G. Hoffmann i Paris,
en Grammes Maskine af Hefner-Altenecks Konstruktion fra
Siemens og Halske i Berlin og et Dooverties konstante
Batteri.

Discipelbibliotheket.

I Aarets Løb ere følgende Bøger tilkomne:

Cooper. Amerikanske Fortællinger. 2—3 (2. Mohikaner.
3. Stifinder.).

- Andersen. H. C. Supplement til mit Livs Eventyr.
 Bjørnson. Kongen.
 — Magnhild.
 Bruun. Ved Strand og Klit. (Gave af Forf.)
 — Hvad Marchalmen fortalte. (do.)
 Budde. Fra Lømmelalderen.
 Drachmann. Derovre fra Grænsen.
 Ewald. Niels Brahe. 1—2.
 — Nyere Fortællinger.
 Firti Fortællinger.
 Friis. Lybækkerne i Næskov.
 Goldsmith. Livserindringer og Resultater. 1—2.
 — Fortællinger og Virkelighedsbilleder. 1—2.
 Holst. For Romantik og Historie. 14—15.
 Ibsen. Samfundets Støtter.
 Lange. Et Symposium.
 Overskou. Komedier. 1—2.
 Rosenkilde. Efterladte Skrifter. 1—2.
 Rosing. Lovfald og Løvspring.
 Marryats Skrifter. 12. (Newton Forster).
 Genée. Shakespeares Liv og Værker.

Af nogle meget læste Bøger ere opslidte Exemplarer afløst af ny. Adjunkt Hoff og Elev M. Godskesen have bestyret Samlingen.

Festligheder.

Følgende Festligheder have fundet Sted i Skoleaaret:

Den 7de Oktober Cricketkamp imellem Eleverne indbyrdes og derpaa følgende Dans.

Den 16de December Komædie af Elever med paafølgende Dans.

Fastelavnsmændag den 4de Mars Daus.

Den 7de April Bal i Anledning af Hs. Maj. Kongens Fødselsdag.

Den 2den Juni Koncert af Elever med paafølgende Dans.

Den 1ste Juni inspiceredes Gymnastikken af Gymnastik-inspektør, Kammerherre, Oberst Wegener.

De aarlige Examina

holdes i Aar i følgende Orden:

Lørdag den 15de Juni.

Kl. 8.	VI m. *)	} Projektions- tegning.	Kl. 4.	VI	} Beregnings- opgave.
	V m.			V m.	

Mændag den 17de Juni.

Kl. 8.	VI	} Dansk Stil (bekj. Stof.)	Kl. 4.	VI s.	} Latinsk Version.
	V			V s.	
	IV	} Dansk Stil		VI m.	} Arithmetisk Opgave.
	IV R.			V m.	
				IV	
			IV R.	} Geom. Opg.	

Tirsdag den 18de Juni.

Kl. 8.	VI s.	} Fransk Stil.	Kl. 4.	VI	} Dansk Stil (fri Opg.)
	V s.			V	
	VI m.	} Geom. Opgave.		IV	} Arithm. Opg.
	V m.			IV R.	
	IV	} Lat. Stil.			
	IV R.		} Tysk Stil.		

Torsdag den 20de Juni.

Kl. 5. VI s. Naturlære.

Fredag den 21de Juni.

Kl. 8.	VI. Historie.	Kl. 5.	VI s. Latin.
	IV a. Mathematik.		VI m. Mathematik.
11.	IV R. Geografi.		

*) Ved Klassetallet betegner m den mathematisk-naturvidenskabelige, s den sproglig-historiske Afdeling.

Lørdag den 22de Juni.

Kl. 8.	VI m. Naturlære.	Kl. 4.	IV b. Latin.
	IV a. Latin.		IV R. } Matematik.
11.	VI s. Græsk.		IV b. }
		6.	VI Oldnordisk.

Onsdag den 26de Juni.

Kl. 9.	VI Engelsk.	Kl. 4.	VI Fransk.
--------	-------------	--------	------------

Tirsdag den 2den Juli.

Kl. 8.	III, III R., II, II R., I, I R. Matematiske og Regneopgaver.	Kl. 3.	III, II Latinsk Stil. III R., II R. Tysk Stil.
--------	--	--------	---

Onsdag den 3die Juli.

Kl. 8.	III, III R., II, II R., I, I R. Dansk Stil.	Kl. 3—5.	III Arithmetik. II R. Tegning.
--------	--	----------	-----------------------------------

Torsdag den 4de Juli

Kl. 8—10.	II Tysk. II R. Fransk. I Naturhistorie.	Kl. 3—5.	V s. Latin. IV R. Naturhistorie. III R. Tegning.
10—12.	III Fransk. III R. Geografi.		

Fredag den 5te Juli.

Kl. 8—10.	V s. Naturlære. III Geografi. II Geografi.	Kl. 3—5.	V m. Naturlære. II R. Geometri. I Fransk. I R. Religion.
10—12.	III R. Geometri.		

Lørdag den 6te Juli.

Kl. 8—10.	IV s. Græsk. IV m. Naturlære. II R. Geografi. I R. Geografi.	Kl. 3—5.	V s. Græsk. V m. Matematik. III Naturhistorie. III R. Tysk.
10—12.	IV R. Naturlære. II Latin. I Matematik.		

Mandag den 8de Juli.

Kl. 8—10.	V Oldnordisk. IV Historie. II R. Engelsk. I Tysk.	Kl. 3—5.	III s. Græsk. III m. Naturlære. III R. Historie. I R. Matematik.
10—12.	V, IV R. Tysk. II Geometri. I R. Fransk.		

Tirsdag den 9de Juli.

Kl. 9. Prøve med de ny indmeldte.	Kl. 3—5. IV Fransk. III Historie. III R. Naturlære. II Religion. II R. Naturhistorie.
-----------------------------------	---

Onsdag den 10de Juli.

Kl. 8—10. IV Geografi. III Tysk. III R. Fransk. II R. Historie. 10—12. IV R. Historie. II Naturhistorie. I Latin.	Kl. 3—5. V Historie. II Fransk. II R. Religion. I R. Engelsk.
---	--

Torsdag den 11te Juli.

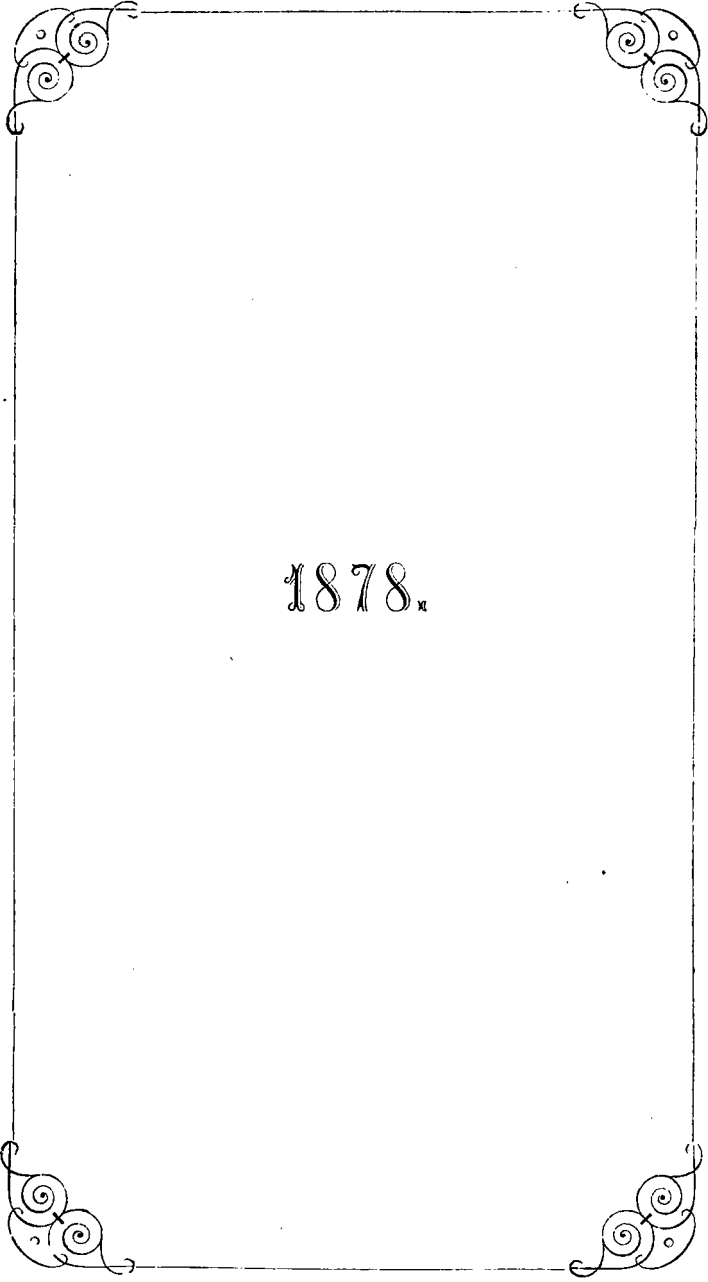
Kl. 8—10. IV Tysk. IV R. Fransk. III Latin. III R. Naturhistorie. 10—12. II Arithmetik. I R. Naturhistorie.	Kl. 3—5. V Engelsk. II R. Arithmetik. I Historie. I R. Tysk.
--	---

Fredag den 12te Juli.

Kl. 8—10. V Fransk. IV R. Engelsk. I Geografi. 10—12. III Geometri. III R. Engelsk. II Historie. II R. Tysk.	Kl. 3—5. IV Naturhistorie. III R. Arithmetik. I Religion. I R. Historie.
--	---

Lørdagen den 13de Juli Kl. 3 foretages Omflytningen. De ny til Skolen indmeldte Disciple prøves Tirsdagen den 9de Juli fra Kl. 9 Form. Torsdagen den 15de August Kl. 8 Form. begynder Undervisningen atter efter Sommerferien.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes de af Disciplenes Fædre eller Værger samt alle andre Velydere af Skolen, som dertil maatte have Lejlighed.

1878.